

Laco Klaus

VĎAKA

Laco Klaus: Vďaka (versek) Az
Országos Szlovák Önkormányzat és a
pilisszentkereshti FUHL BT kiadványa
Felelős szerkesztő, előszó: Gregor Papuček
Műszaki szerkesztő, tipográfia: Imrich Fuhl
Tördelés, nyomdai előkészítés: FUHL BT
Nyomás: THORA BT, Budapest
Terjedelem: 11 (B/6) ív Példányszám: 750
Megjelent: 2001. február • ISBN 963 00 5767 0

Laco Klaus

VĎAKA

(Básne spod Pilíša)

Mlynky - Budapešť 2001

Publikácia
Celoštátnej slovenskej samosprávy
a spoločnosti **FUHL BT** v Mlynkoch,
ktorá vyšla s finančnou podporou verejnej nadácie
Pre národné a etnické menšiny v Maďarsku a Ministerstva
národného kultúrneho dedičstva MR.

Texty upravil, zredigoval a slovníček vypracoval:

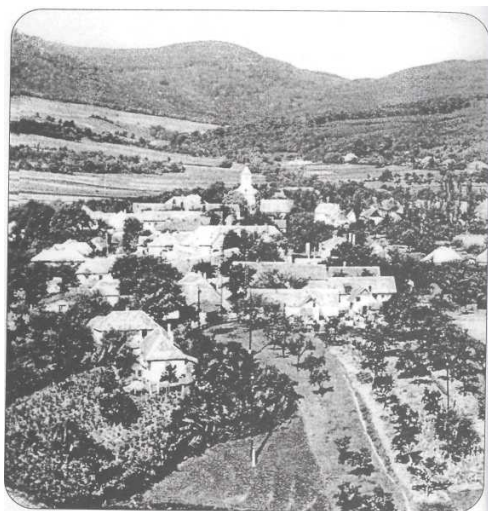
Gregor Papuček

ISBN 963 00 5767 0

Laco Klaus, 2001

Na obale a v publikácii boli použité
snímky Imricha Fuhla,
rodinné fotografie autora,
ako aj archívne zábery spod Píliša.

Publikáciu do tlače pripravila
spoločnosť FUHL BT v Mlynkoch.

Pohľad na Mlynky z Hlohu.
Vľavo dolu ulička Kút

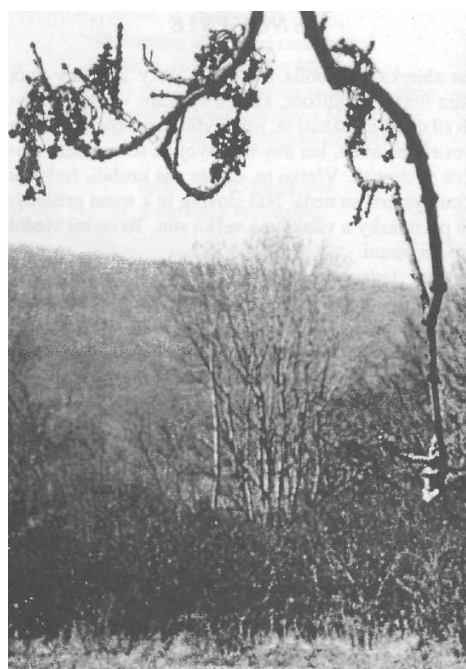
Na prednej strane obalu:
Estera Klausová, matka autora

VENOVANIE

Táto zbierka sa zrodila z hlbkej lásky a vďaky voči našim drahým rodičom, ktorí s vypätím všetkých svojich síl drelí, namáhali sa, robili všetko možné, zdravie a život si obetovali, len aby nás, svojich sedem detí, statočne vychovali. Všetko to, čo pre nás urobili, ľudskou rečou vyjadriť sa nedá. Naš slovník je k tomu prislabý. Ale pocit lásky a vďaky má veľkú silu. To on mi viedol pero pri písaní.

Venujem teda tieto riadky svetlej pamiatke našich rodičov. A venujem ich aj do pozornosti milého čitateľa, najmä mládeže, aby si vážila svoj slovenský pôvod, svojich rodičov, ktorí sa pre nás obetovali. Ich skvelý príklad nás všetkých zaväzuje, aby sme boli im napodobní, aby aj o nás takto mohli písať nasledujúce generácie.

AUTOR

VERŠE PÍSANE PRE MATKU

V ruke mám zväzok básní. Na tvrdej obálke zlatá etiketa, do nej vryté: *NAŠEJ DRAHEJ MAMICKE*. Autor text naklepal, zväzok zviazal, zabalil veľmi starostlivo, vkusne - vlastnými rukami. Kto to robil - prácu, čas, silu nesanoval. Vložil do tej knižky všetko, čo len mohol. Tak, ako nešetrila seba ani matka, ktorej je knižka venovaná.

„Narodil som sa 1. novembra 1929 v mojich až dodnes milovaných Mlynkoch. V pobožnom prostredí ma vychovávali a preto v takom duchu som aj písal. Nie pre seba, ani nie pre Širokú verejnosť, ale pre našu rodinu.

Odtiaľ je aj názov zbierky mojich básnických pokusov. Sám rozmýšľam už pokrokové. Bol som členom mládežníckych organizácií MADISZ, DISZ a KISZ a od roku 1950 som bol aj členom strany.

Moja zbierka básní má však pôvod v našej rodine, v mojej užšej domovine a venovaná je mojim rodičom za ich ťažkú, namáhavú, ale vždy dobrosrdečnú službu, vykonávanú svojim siedmim deťom. Pociť lásky je veľká sila, ktorá mi viedla pero k tejto zbierke. To všetko ľudským jazykom vyjadriť sa nedá...

Odporúčam našim milým čitateľom, najmä mládeži, aby si vážili svoj slovenský pôvod, svojich rodičov, ktorí Život a zdravie obetovali pre nás, aby si od nich brali príklad pre dnešok, a koniec-koncov pre nasledujúce generácie."

To sú slová *LADISLAVA ALEXANDRA KLAUSA*, autora šestnásť-tich básní. Do nich sú začlenené aj ďalšie údaje jeho životopisu. Dozvieme sa o ňom, že študoval v *Budapešti* na učiteľskom ústave a ako nový učiteľ slovenčiny sa dostal „*do sveta, ďaleko od maminho stola*“. „*V tých Zemplínskych vrchof obec Hollóháza, I tam bud'em robit, d'e len havran dochádza*“ - píše vo svojich veršoch, a hoci plat bol malý, cítil sa tam dobre: „*Vítali ma vrchi, aj zelené hoň. I Aj pod tím Pilišom vlastne také boli. I A aj ľud'e dobrí pekne vítali, I a z čistého srca dobrí obed dali*.“ Tam vyučoval „*krásnu slovenčinu, čítat, písať, spívať pesničku slovenskú*“.

Dnes žije v *Szerencsi*, zamýšľa sa nad minulosťou a píše o nej perom dôverného, očitého svedka. Že niekto pochádza z *Mlynkov* a píše niečo „*literárne*“, na to si už, myslím, naši čitatelia zvykli. Akiste už poznajú mená mladého básnika **Imricha Fuhla**, **Marty Glicikovej**, ktorá tiež už napísala niekoľko pekných poviedok, alebo meno **Gregora Papučeka**, ktorému práve v tomto roku vyšla samostatná zbierka básní. Ale že sa tu niekto aj z tej skoršej generácie chopil pera, to je pre nás novinkou. Laco A. Klaus podáva do určitej miery *patriarchálny obraz* tejto slovenskej dediny. Predstaví ju takú, *aká bola v prvej polovici nášho storočia a akú ju už nikdy nikto viac vidieť nebude*, ak len nie prostredníctvom básní Laca A. Klauza. Originálnosť obrazov zosilňuje aj jeho *nárečový jazyk* a množstvo takých výrazov, ktoré existujú len v reči Mlynčanov, a ktoré sa už pomaly vytrácajú aj z ich živej reči. Nejde tu len o nejaké „*kratušké*“ básničky. Báseň *Sed'em d'et'i* napríklad má 124 štvorriadkových sloh (!) a báseň *Hrozná vojna bola* ich má tiež 90!

Autora, aj niektorých z jeho bratov som poznal len tak *zd'aleka*". Ale ich otca, *dobrého kováča*, ktorý sa aj s mojím otcom rád pohovárал, som poznal dobre. Bol to človek aj úctivý, aj úctyhodný, a veľmi robotný. O tom jeho syn píše takto: „*Podkovi každý d'en nové zme robili, I d'alším koňom zme jích na pati pribili. I „Ťahaj, sinku, mechi, lebo nám vihasňe!*" I - povedali tato t'icho, polohlasne. II *Aj mali kum-častof po celej d'ed'ine, I zašli sa pojennat k cudzím aj k rod'ine. I Pekne jích vitali, odíšť jim nedali: I „, Vipi vina, Gusto!"*" - za stóljich volali. II *Ked večer neskoro domu sa dostali, I napoli ustati, napoli ospali, I pláni si robili spokojne na zajtra, I lehli si vispat sa, oddíchnut do rána. II Alebo v básni **Naučil nás o'ec kosit:** „No pozriťe, chlapci, kosa je zedraná. I Treba hu naklepat za skorého rána. I Viklep hu naťenka a nabrús poráňňe, I osličku do krba a vodi nalejme! II Húra sa plnila, seno zaváňalo, I jaťelinki dobrej tak sa nasporilo."*

Autor postaví pamiatku celej rodine, ale akosi v centre všetkého stojí práve *matka*, ktorej je zbierka venovaná. Ona je *rodičkou, robotnicou, vychovávateľkou, ochrankyňou* a všetkým dobrým v jednej osobe: „*Jenna duša-mamka dala sed'em d'eťi, I jak ked ruža najar pučí a rozkvetí. II A rástli d'eťički, mamka radost' mali, I veňňe-vnoci plenki a košelki prali.*" V básni **Záhřada mamina** píše takto: „*Ked bola jar, slnečko sa pekne rozsviťilo, I jak mladá nevesta sa tu šecko rozkvetílo, I zaslúbená radost' bola tu ze ščedřich dlani, I a v jeseň na stolofbolo bože požehnaní. II Až raz pójd'em pozřet domu našii dobrú mamu, I čo aj v dáždži husté klapki padat nepřestanú, I vějd'em na dvor nášho domu, jak ked sem ból mladí, I prvé kroki povedú ma mamke do zahradi.*"

Prekrásne, dvomi riadkami dokáže vystihnúť podstatu, hlavný cieľ a zmysel všetkej námahy celého života svojich rodičov: „*Tak mamka aj otec vďačne ponúkali, I keď zme dobre jelli - dobrú voľu mali.*” Nebol to ľahký život. No **žiť** predsa dajako len museli: „*Ked zme mali kravu a ťela v maštali, I bár aj bída bola, hlad zme nepoznali.*” Ľudia si pomáhali ako mohli. Keď nebolo slamy do maštale, podstielali „*šmáňím*” (suchým listím): „*Hrable, vreca, deski, veľkú mechovicu, I pochíme sa šeci, a porne začasú! I Jeseň bola pekná, užlisti padali, I veter pohibuval šmáňaté panohi. II Kravicki už došli pekne s práznym vozom, I oťeckojích veľli, kráčali pred ojom. I „Chvála Bohu, chlapci, pekne sa nám darí, I keď človek pracuje, obsáhne aj darí.*”

Obšírnu báseň venuje autor udalostiam druhej svetovej vojny (**Hrozná vojna bola**): „*V štiricátémštvrtém a potom aj pátém I z ohňivím rachotom búrka vojni strašnej I zametala v hrúze celé kuse sveta, I každému živému beda bolo, beda!*” Zločiny fašistických vojsk takto zobrazuje: „*Písali novini, čo Nemci stvárajú, I d'etički do kishi a pod led dávajú.*”

Po otrasnom opise hrozných vojnových udalostí predstavuje ťažký povojnový život. *Mlynčania spod Piliša* sa často dostali až do *Békésskej župy*, ak si chceli niečo zameniť za nejaké prasiatko. A nie každý mal v tom také šťastie, ako práve autor týchto básní: „*Mňa sa podarilo, zme sa pojennali, I a prasa od cecka zme do vreca dali. I Ščicu sem zavázal a vreco napleco, I mal semjá radostí, dupkalo mi srco!*”

Popri hodnovernom opise historických udalostí, života rodičov a súrodencov, majú tieto básne ešte jeden dôležitý význam. *Veľmi plasticky podávajú celý rad ľudových zvykov,*

ktoré ešte v tridsiatych rokoch 20. storočia v Mlynskoch prekvitali. Také boli napr. aj **driapačky**: „Zvyk bôl z dávnych časov ročne drápat perí: I zezli sa ženičky u nás po večeri. I Prekrásne pesničky starodávne zneli, I tichučko, do noci - chvílki preleteli. I Petrolín vihorel, lampa zamružkala, I susedki fštalí, šklbačka prestala. I Pobrali sa domu: „Zbohom budú, suseda! I Drápat ešte zajtra budeme u teba!“

Alebo **návšteva maškár pri zabíjačke**: „Chlopaju na dvere neznáme mačkari, I z obedarmi v rukách núter sa dostali. I „Dajte nám klbásku, dajte námjelitá!“ I Tancujú po izbe, až sa nás smích chitá.“

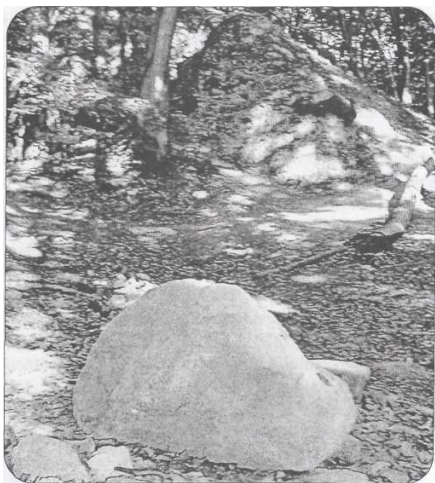
Vianočné vinšovačky: „Na druhí d'en ráno mi zme skoro fštali, I Adama aj Evu pekne vinšovali. I Nech dá pán Boh zdravi, aj sčasti každému, I božské požehnaní šeckému stvoreniu.“

Alebo vianočný zvyk pastierov: „Kravár pitá chleba, zrno potrebuje, I na vánoce chodí, fšaďe vitrubuje. I Víno aj kapusník že mu praj dochádza, I a keď šeco dostal, už dvere otvára.“ Celé básne venuje takým zvláštnym udalostiam, ako boli pút', špáranie šípiek, driapačky, zabíjačka, kvasenie kapusty, pečenie chleba, alebo vianočné zvyky.

Básne sú písané v **západoslovenskom nárečí**. Ich štýl nám pripomína ovzdušie pradávnych historických spevov. Potvrďuje to aj kompozičné riešenie každej básne, kedy v poslednej slohe akoby sa autor prihovárал k neznámému čitateľovi: „A už zbohom načas, oddíchnut si treba...“, alebo: „Rádľof hoňne bolo, užpísatprestane...“, a potom urobí vždy nejaký vývod z toho, čo v danej básni napísal, alebo dáva isté poučenie.

Nebolo by od veci ani zamyslieť sa nad tým, *prečo autor vybral pre svoje básne nárečový jazyk*, a k tomu ešte takéto *archaický štýl*. Na každý pád zbierka básní Laca A. Klausu je čítanie *veľmi zaujímavé a pozoruhodné* nielen pre Mlynčanov, ale aj pre čitateľov širšej verejnosti.

GREGOR PAPUČEK (*Ludové
noviny, 1982*)

CHLEBÍK NÁS KAŽDODENNÍ

Krásne slnko svití prez okno do izbi, v
ňej sedím len já sám celučké hodíni.
Mišlenka zaletí prez lúki, prez hori, d'e
moja maťička list do rúk dostali.

Vzrušená, zvedavá, friško ho prevzali,
„Do mi to posila?" - seba sa pítali. „Či
známi, a či sín, alebo cérenka? Ze
sédnych d'et'ičék do na mňa spomína?"

„Moja drahá Mamka!" - tak sa list začína,
ona si z radost'u spomeňe na síná. Srco jěj
zabúšj, duša jěj zanótí, rada bi viskočit od
velkéj radost'i.

Sín píše: „Ten krajíc, čo v mojej ruke je,
ňechuť tak jako ten z našej kuchíne."
Vinára sa mi tu obraz jak z dávných hmél,
ked z hori dobrého dreva sem doňesel.

Ked pécka hučala radostne, premilo,
nad domom z komína pekne sa dimilo.
Tihli sčerveneli, pécka sa zohrala,
horúco žárila zárubňa žeravá.

„No, už vihrabeme pahrebu z ohniska, nech
trošku vychláňne tá žára veliká.“ „Cesto už
vikislo jak tlsté ovečki, ponosíme si ho z
pitvora do pécki.“

Takto povedala, a ked to virékla, hñed
podplameňíki voňavé upékla. Už nám slinki
těkli, už zrne si chuťkali, pečivo z
cesnekom, z masťu zme natreli.

Mamka to robili z radosťu, ze srca:
„Tu máš, sinček drahi, ochutnaj, najedz sa!“
Voňa sa rozlehla, oči sa popásli,
rád na to spomínam s pocitom vďačnosťi.

Mamka sa tšešili, tvár mali prez mračén, ked
sinof vid'eli, že jed'á jako sen. Ked sa hlad
uťišil, líčka sa sfarbili, sinové lopatu do rúk
si zebali.

Šest veľkých okruhlých chlebikof sádzali,
aj malí osúšček, bi si hlad zahnali. Ešče
ból horúci, keď nám ho vibrali, na
sedem jennakich kúskof ho krájali.

Omasťili nám jích, osolili nám jích, tak
sa postarali o svojich, o hlanních. A chuť
prenáramná zavlálala okolo, po krátkem
ľupoťe ošúcha nebolo.

Neskúr sa zvedavo pozrela do peci, či sa
jēj chlebíki do hneda upékli. Po dvore
dobručká vôňa sa rozlehla, mamka sa
ťešili, chlebi sa vidará.

Robota hotová, prešli dve hod'ini,
už psota ňedójd'e do našej rod'ini!
Šest t'epľích chlebikof prez dvor zme preňesli,
abi nám f pitvore na stole vichlálali.

A and'el pokoja sedel si na náš dom, bídu
zme zahnali voňavím chlebíkom. Keď
zme hlanni boli, či veňňe, či v noci,
rod'iče s chlebíkom boli nám k pomoci.

„Tu máš krajíc chleba, jedz, sinku, nehladuj!
Aj ti, mój maličká, len už ňeoroduj!" A srcu
odlehlo, hñed bolo f porádku. Tak si já
spominám na chléb aj na matku.

Tisíckrát ďakujem, tisíckrát chválu vzdám,
tisíckrát vipovím: „Já dobrú mamku mám."
Bola drahá, milá, mosím to vislovit, život,
chléb nám dala, ved'ela čestne žit.

Ach, zbohom, mišlenki, čeká ma práce pút',
treba síl nazbírat, treba si oddíchnut. Ten
matkin chlebíček ostal mi f pamat'i, nech jěj
ruki pán Boh každi d'ën posvat'i.

CHLEBÍK NA S KAŽDODENNÝ

*Krásne slnko svieti cez okno do izby,
v nej sedím iba sám celučké hodiny.
Myšlienka zaletí ďaleko do kraja, kde
moja matička list do rúk dostala.*

*Vzrušená, zvedavá rýchlo ho prevzala.
„Kto mi to napísal?“ - seba sa pýtala.
„Či známy, a či syn, alebo dcérenka?
Zo siedmych detičiek či je v ňom spomienka?’*

*„Moja drahá mamka!“ - tak sa list začína, ona
si s radosťou spomenie na syna. Srdce jej
zabúši, duša jej zanôti, rada by vyskočiť od
veľkej radosti.*

*Syn píše: „Ten krajec, čo v mojej ruke je,
nechutí tak ako ten z našej kuchyne.“ Dávno to
už bolo, keď som ja malý bol, keď z hory
dobrého dreva som doniesol.*

*Ked' piecka bzučala, radostne, premilo, a
vzadu z komína pekne sa dymilo. Tehly
sčerveneli, piecka sa zohriala, horúco žiarila
zárubňa žeravá.*

*„No už vyhrabeme pahrebu z ohniska, nech
trošku vychladne táto žiar veľiká.“ „Cesto už
nakyslo jak tučné ovečky, ponosíme si ho z
pitvora do piecky.“*

*Takto nám vravela, a keď to vyriekla, prv
podplamenníky voňavé upiekla. Už nám
slinky tiekli, už sme si chuťkali, pečivo s
cesnakom, masťou sme natreli.*

*Matka to robila s radostou, zo srdca:
„Tu máš, synček drahý, ochutnaj, najedz sa!“
Vôňa sa rozľahla, oči sa popásli,
rád to vždy spomínam s pocitom vďačnosti.*

*Mamka sa tešila, tvár mala bez mračien, keď
videla synov, že jedia ako sen. Keď sa hlad
utíšil, líčka sa sfarbili, synovia lopatu do rúk
si zobrali.*

*Šesť veľkých okrúhlych chlebíkov sádzali, aj
malý osúštek, by si hlad zahnali. Ešte bol
horúci, keď nám ho vybrala, na sedem
rovnakých kúskov ho krájala.*

*Omastila nám ich, osolila nám ich, tak sa
postarala o svojich, o hladných. A chuť
preveliká zavládla okolo, po krátkom lupote
ošúcha nebolo.*

*Neskôr zas zvedavo nazrela do pece, či
sa jej to všetko do hneď upečie. Po
dvore príjemná vôňa sa rozláhla, mamka
sa tešila, chleby sa podaria.*

*Práca je hotová, prešli dve hodiny,
už psota nepríde do našej rodiny.
Šesť teplých chlebíkov cez dvor sme preniesli,
aby nám v pitvore na stole vychladli.*

*A anjel pokoja sadol si na náš dom, biedu
sme zahnali voňavým chlebíkom. Keď sme
lačni boli, či vo dne, či v noci, rodičia
chlebíkom boli nám k pomoci.*

Tu máš krajec chleba, jedz synku, nehladuj! Aj ty, mój maličký, len už neoroduj! A srdcu odľahlo, hneď bolo v poriadku. Tak šija spomínam na chlieb aj na matku.

Tisíckrát ďakujem, tisíckrát chválu vzdám, tisíckrát vypoviem: ja dobrú mamku mám! Bola drahá, milá, musím to vysloviť, život, chlieb nám dala, vedela čestne žiť.

Ach, zbohom, myšlienky, čaká ma práce pút', treba sil nazbierať, treba si oddýchnuť. Ten matkin chlebiček utkvel mi v pamäti, nech jej ruky pán Boh každý deň posväti.

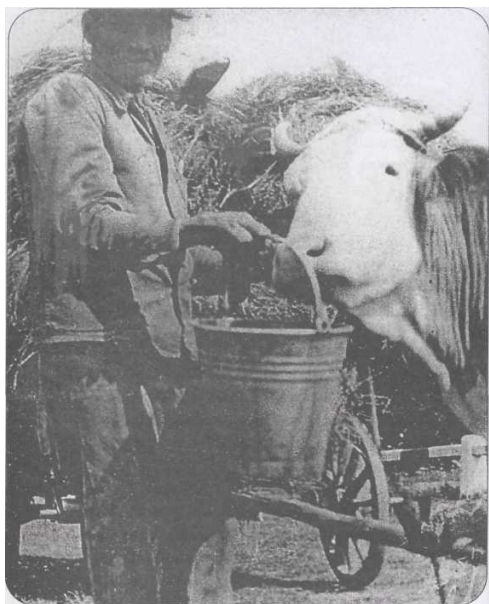
MLECKO DOBRE

Naša mamka od kravičky nadójili ňeská
plní hrotek peňivého, voňavého mléčka.
Bože, čo sa len našuli tí dve naše kravi,
gdo bi stačil vláčiť pre ňe tí batohi trávi!

Deňne dvakrát jím doňest'e, od hladu jích chráňt'e,
Žemla, Cífra len čakali, čo zas buďe v hranťe. Ale
kravám aj za rebrik treba na noc hod'it, až na
druhé ráno človek buďe scet zas dójit.

Mlékovú poléfkú zme tu šeci rád'i mali, aj
sladučky zámelki zme ráno jedávali. Na
večeru kúsek chleba, aj za hrnček mléka, jak
sa hovorí: od mléka že aj koza zbléká.

Slíže ze sirom alebo chutné smetankové, to bola
pút' podvečerom, radosť v našém dome! Kravičku
len chváliť treba, aj keď seno dranká, postará sa o
nás jako opravd'ivá mamka.

Napájanie pri zväžaní sena

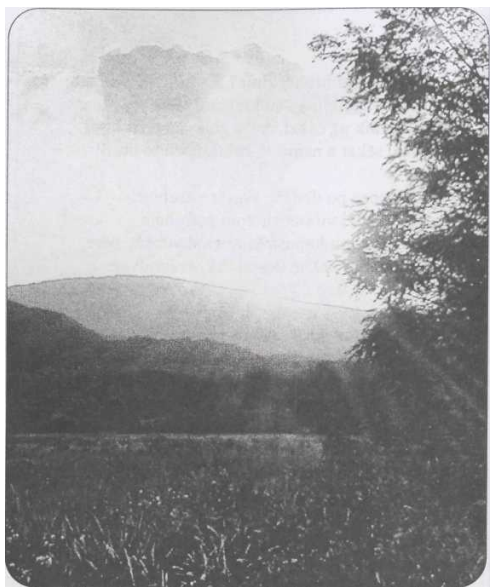
Čo dat stádu f tuhej zime? Na húre je sena, aj
voňavá jaťelinka stokrát zaslúžená. Príklaňník už
čekaľ, treba zhora zhod'it kŕmi, cviklu sekati a
namišať, robit, nech to hrmí!

Na vánoce po d'ed'ine kravár vitrubuje, chod'í
zboží vibírat si, zmo potrebuje, dochádza mu
kapusník, aj víno vďačne bere, a keď šecko
pekne dostal, už otvára dvere.

Zbohom nech tu ostávajú, šak, t'etka Estera!
Préjd'e rok a môžu znovu uvítať past'ira! Bič a
trúbu v rukách ňese pán Sikora starí, prez náš
dvor aj prez záhradu každí d'en sa valí.

Jeho chlapci: Silve, Lajoš, Jožko, tí též hnali
naše kravi. Chuďák Jožko, už ho pochovali. Len
staré památky žijú z tichto dávni časof. Pekné
boli, krásne boli, jak muzika hlasof.

Poňnes d'eňne mléčko pijem, v noci si ho visním,
aj po tolkých rokof často na mamku si mislím.
Nezabuňnem ňigdáj na tú prenáramnú prácu.
Nech dá pánboh mamke zdraví, zaslúženú plácu.

ZÁHRADA MAMINA

„Raj hojnosti“ - také meno téj zahrad'e dali,
keď hu mamka usilovne, pekne obrábali. Šecko
sa v ňej urod'ilo, dobré, vzácne plodi, bola to
ždi zaslúžená pláca odprírodi.

Robotu rúk mamki chváli mak aj kveti skvostné
neokopávala darmo, šecko pekne rósťe.
Aj jěj veru tá motika robí nepokoje:
„Ruki bola, gdo mi natre chrbát, križe moje?!“

Chlapci pomohali, čojím len stačili šili. V
zime, keď dost snahu bolo, hnoja navozili, a keď
na jar slnko višlo, teplo rozdávalo, zas sa šecko
kopat, sad'it do zahradí bralo.

Šalátové hlásky, krumple, šecko šaďe mladé,
každí d'en zme hojne našli u nás na zahrad'e.
Cibulka, mrkva aj reťko vikúkali milo, aj na
zimú patrzelu dost sa urod'ilo.

Červenkavé parad'ičky polívat každý d'en.
Papriku, ani oharki viňehát nemôžem. Chutné,
pekné šeckiplodi dobrím Bohom dané, vlažní
dážďžik padá, t'epľé slnko svíťi na ňe.

*Stromof bolo hoňňe: slifki, hruški aj jablone,
okruhlički, ... veľká kutňa od terchi až stone.
Egreše, ribizle, hrozná -je to obraz milí!
Tatko o ňe dbali, abi pekne zarodili.*

*Ošpricivat šeckí stromi ročne dva až trikrát, a
náš tatko, ten vedeli túto hru ždi vihrát.
Oškrabkali stržňe, kúru stromof tolkorázi, abi
žúžel znivočili, čo ovocí kazi.*

*Keď bola jar, slnečko sa pekne rozsviľilo, jak
mladá nevesta sa tu šecko rozkveľilo.
Zaslúbená radosť bola tu ze ščedrich dlaní, a
v jeseň na stolof bolo bože požehnani.*

*Jabúčká zrne predávali, tolkozmejích mali, aj
svetlé slifki zrne často na trh nosívali, lekváru
zrne navarili na celučkú zimu, abi bolo po
večerof d'etom na hostinu.*

*Až raz pójďem pozret domu našu dobrú mamu, čo
aj v dážďi husté klapki padat neprestanú, vėjďem
na dvor nášho domu, jak keď sem bół mladí, prvé
kroki povedú ma mamke do zahradi.*

KUCHINA MAMINA

Dobrá vôňa blúd'í po celej kuchíni, obed
chutní buďe, už vre na šporheli. Mamka
sa zvrťajú, jak ždi, čas jích tlačí, kúra jím
pod hrnce šeci zohrívajú.

Už je naklad'eních taňírof na stól dost,
ližičék, villičék, ..., ešte trpezlivosť! Už
to klofće v hrnci, hñed buďe hotové,
poléfka z fazuli, aj slíže makové.

Nezabuňňime sa pred jillom prežehnát, a
pánu Bohu zaň úct'ivo ďakovať! Žalúdek
zdraví mal veľkí jak maličkí, hojne zme
dostali jilla od mamički.

Ked bola ñeďela, ždicki nám napékli
makové štrullički, sirové bucht'ički, k
fašangom šiški a k veselú koláče, perki aj
pupáki na každé Vánoce.

Kuchynské zátíšie

Robota f'kuchniňi ňeví sa pominat, varit,
pést treba ždi, aj radí umívat, gďe-tu zme
pomohli, až došlo pod ruku, za ten dobrí
obed, za vďačnú visluhu.

A potom zametat, uklúd'it rad-radom, s
čistotu kuchňe piší sa celí dom. Tak je
dobrí pocit, aj oddich jak treba, ždi
bud'em spomínat, mamenka, na t'eba.

Len jennu žádost' mám, pán Boh náš, vislíš to,
zaplač dobrim zdravím mamenke za šeccko; len
jennu mamku má každí, nuž, pán Boh daj: tí
ruki, čo tolko robili, - požehnaj.

*Marka Majničová, manželka Ľudovíta Martináka
pri praní r. 1930*

PERU MAMKA, PERU

*Korito f pitvore na stolici čupi, pere sa,
pari sa, chod'ä mamke ruki, prat šak len
tak môžu, ked si vodu nosa, sto ráz
nakloñit a narovnat sa mosä.*

*Čistučkä košela každí tíďen treba,
oblikat poráññe rodinu aj seba, to
mamka vedeli. Sofki na vankúše
prali. Millo drahé, sóda ruki kuše.*

*Selli si nachvilu, ked f prani ustali,
oddíchnut do druhej práce sa pobrali.
Sušárñajím ból dvor, f tuhej zime húra,
tam sajím sušila šatof celá fúra.*

*Potom jích postríkat, poskladat na kopu,
pokropil, zašúlat a skončiť robotu:
vipighuvat šecker - takä to robota. Neñi
šecker jenno, fčem pôjdeš do sveta.*

*Ked zrne boli malí, f'koliske znie spali,
plenečki, košelki mamka na nás prali,
trvalo to praní od mája do mája,
nemala tá práca konca ani kraja.*

*Pri praní sa trhá, ňit'e popúščaju,
bolo treba obšit, ňepoznat únavu.
Gombički padali, aj sa dolámali,
namesto ňích žďicki nové prišivali.*

*Prali mamka, prali, noc-ňenoc, d'en-ňed'en,
ved v našej rod'iňe bolo d'er'i sed'em.
Pohlatkám, poboškám ruki našej mami,
pánboh zaplač, dajjim hojné požehnaní.*

VDAKIOTECKOVI

Odešli d'aleko, ležá f šířém poli, šecko
jích bolelo, aj pod zemu bolí. V
úmornej robot'e nešetrili seba, abi mohli
d'eťom podat krajíc chleba.

S preťáškú robotu prez míri, prez konca,
od svitu do mrku moseli trápit sa. Aj
ked nestačili, ked ruki boleli, ničdáj sa
nevzdali, tak boli stvorení.

Denglavá postava, ale duch nadšení,
žilnaté ramená, každý d'en trápení.
Chudučká, kostnatí, ale ně prez šili, kut
tvrdé železo, podkuvat moseli.

Chit'ili klad'ivo odvážne do dvoch rúk,
náková zvindžala jak rezkí zvona hluk.
Aj grošof nachlopkat hoňne bud'e treba,
obuv, šati kúpit, ně len kúsek chleba.

Aj nás zachit'ili: „Pomóžt'e mi, chlapci!"
„Já sám to nevládzem" - moseli priznat si.
Učili nás ťahat na kolesá ráfi, aj jako
klad'ivo na nákovu trafi.

Podkovi každí d'ën nové zme robili, potom
zme jích koňom na pati pribili. „Ťahaj,
sinku, mechi, lebo nám vihasne!" - povedali
tato ťicho polohlasne.

Od nich zme poznali poslušnosť, šikovnosť,
a tak zme roboti d'ën čo d'ën mali dost.
Dávali zme fléčki na hrnce, randlíki, aj z
teho zme mali okrúhle forinti.

„Nebójt'e sa chlapci, hlanní ňebud'eme,
zarobíme zma, svine zabijeme. Nech len
dobře tľstnu, namelt'e jím šrotu, okruhlučké
svinki odeženu psotu."

Úd'ëné kľbáski aj štráfi slaňini z úd'árňi
podvečer pekne zme vibrali. A nos nám
dráždžili aj šunki voňavé, povešané
boli f pitvore na hrad'e.

*Dedinský kováč Gustáv Klaus, syn Fera Klausa,
otec autora tejto zbierky*

Podakuvat sto ráz, ver aj to je málo, ublížit,
božechráň, abi sa to stalo! „Poslúchajte,
chlapci, mi vám dobre sceme, len gdo robí,
ten má statki zaslúžené.

Dve céri su vzácne, gďe je sed'em d'et'i,
Nedal bi jích z domu aňi za tri sveti. A
ňeská precaj už d'aleko bívaju, zrídka z
teho sveta domu chod'ívaju.

Vítani je krásne: „Chvála pánu Bohu,
že st'e už, d'et'ički, došli raz aj domu!
Poviprávajte nám, jak sa f svet'e máte,
či tam psotu, bídu a hlad ňepoznáte?

„Najedzte sa, d'et'i, aj si oddíchnite,
zavážte si trošku aj na sálle ňíře! Aj si
vihrávajte, nech to pekne jačí, jak
organ f kostele, hore, na pavlači."

Krásna je muzika z veselého srca, Za mlad'i
často zme počúvali otca. Prsti jím chod'ili po
drobních gombičkof, vivolali nótu skovanú
do mechof.

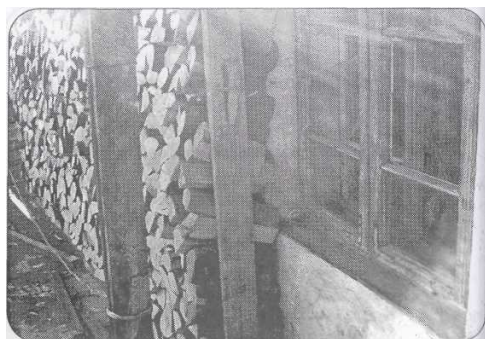
V ňed'elu podvečer na našém dvorenku
začali vihrávat: „F tem pilišském šenku ...“
Aj poňnes mi zvučí ňejenna pesnička z duše
harmoniki našeho taťčka.

Aj mali kumčastoť po celej d'ed'iňe, zašli sa
pojennat k cudzím aj k roďiňe. Pekne jích
vítali, odéjíst nedali: „Vipi vína, Gusto!“ -
za stôl jích volali.

Ked večer neskoro domu sa dostali,
napoli ustatí, napoli ospalí, pláni si
robili spokojne, na zajtra, lehli si vispat
sa, oddíchnut do rána.

Pod'akuvat sa jím, možno, sem zabudel,
neskúsení sem bóľ, fšeličo ňeved'el. Veru,
gdo tak žije, tak t'áško robí ždi, ten si aj
odmenu, aj úctu zaslúži.

Verím Boha, dúfam, že je milosrdní, hříchi
nám odpusti a šeckích udobří. Rád bi jích
stretnut raz, bár len aj na chvíľu, ale su pod
zemu a už sa nepohnú.

Načo bi sa pohli? Dost bolo trápeňá! Čo stojí
tak život, keď už zdraví nemá? Nech
odpočívajú zakál súd ňedójd'e, a potom
šeckím nám sám pán Boh pomôže.

Na tem božém súd'e šeci zlí aj dobrí znovu sa
zéd'e, bud'e skúsení. Abi zme mohli štát
spokojne pred Bohom, odpúščajme zlost'i aj
naším vinníkom!

UČILI NAS OTEC KOSIŤ

*Držím kosu v ruke spamaťi oddávna, aj
čéra sem kosil od noci do rána. Misel
spolu chodíze známim kosením, vime to
od tatu, vd'aka jím, chvála jím!*

*„No, pozrite chlapci, kosa je zedraná.
Treba hu naklepat za skorého rána. Viklep
hu na ťenko a nabrús poráňne, osličku do
krbu a vodi nalejme.*

*Háčiki do žita, do reži visokėj, dobre jích
pripevni, nech sa ňezlámu v něj. Daj kosu
na pleco, krb z osiu za remeň, a keď bud'es
kosit, daj pozor na kameň!*

*Nad Klášter zme išli, ažhoňne d'aleko, Bolo
skoré ráno a ťeplo na leto. Kose nám
chod'ili od konca do radu, jaťelinki bud'e
na zimu zdľhavú.*

*Obracat dva-trikrát, keď uschne, pohrabat,
potom do petrencov šikovno poznášal, z
vozom s kravičkáma pomáli odvozit, fúru
kími doma na húru ponosit.*

*Rúra sa plnila, seno zaváňalo,
jaťelinki dobrej tak sa nasporilo. Aj do
stoha klálli zrne fúru za fúru, lebo
ñezmesťilo sa šecker na húru.*

*„Ach, človeče dobri, gďes zal tolko kími? Aj
húra nabitá, aj veľkí stoh strmí! Můžeš mat
radosťi, Gusto, z tvojích d'etí, éj, veru máš
šťastí s ňima, dobre je tí!*

*„Chvála tvojím sinom, aj tebe, pán sused!
Radosť, picha slušné, dobré d'etí vid'et."
Rád bál, či záviďel? Šecker jenno je to.
Čuďuval sa. Právom, ón bół takí - preto.*

*Čo kočka okotí, šecker miši chitá: Žatva,
kosba, práca, v rukách harmonika! „Ale či
tu buďem?" - tak t'etka Mariša. „Doterné
d'etí máš, héj, vidarili sa!"*

Mlynčania v žatve

*Nech vás pán Boh drží, aj dá šeckého dost,
lék na každú bídu, aj šťast'á na starosť!
Tak tatko robili - pre nás, pre verejnosť,
zaslúžiť si úctu brali za povinnosť.*

*Skoro sem zabudeli, aj lúku zme mali.
Dávno to bolo, keď zme tam kosívali! Aj v
Marótských horách, ďaleko ve svete. Skoro
tam treba ísť, bo cesta dlhá je.*

*Tré chlapci, aj otec, u každého kosa, šli zme
prez d'ed'ínu. To budú roboty! „Tebe je len
dobré, ti máš dobrú pomoc! A budú aj lepší
ešče na takto rok!”*

*Kosili zme trávu, jak tú mannu z neba, kosu
šak položiť a písať netreba. Čo ma po tých
rádkoch, čo po takom „plaťe”! Chod'ili zme
kosit: otec,já, aj brat'.*

DRAPALI ZME PERÍ

Zvík ból z dávnych časov ročne drápat perí:
zešli sa ženíčki u nás po večeri. Venku
bola zima, z neba sňah napadal, ale v izbe
človek s teho ničt nezbadal.

Dobrej kukurici už sa navarilo, do
misiek nakláľlo, trošku posolilo, a už
reči idu z družnej kompánie ... Jak
kebi to čéra, tak to ve mňa žije.

Ženíčki sed'eli, ruki jím choďili,
zakašlat, zakíchnut do perá nesmeli,
lebo to leťelo, do nosa vlet'elo, a
potom kíchat už prestat sa nedalo.

Prekrásne pesnički starodávne zneli,
tíchučko, do noci - chvílki preleťeli.
Potom aj vipráfki smutné viprávali, a
perá jak snahu na hromad'e mali.

Duchni aj vankúše, t'epľucké perini tím
perím makučkým rad-radom plnili. Pod
duchnu t'epľuckú mráz sa nezakraňne,
spánek pod ňu v lét'e v zime dobre paňne.

Káčence aj huski, ždi smanné aj hlanné,
krmit jích, popásat treba ždi priklaňne.
Líst'á j im natrhāt, otrubof namišať, a čistú
vodu ždi v randlíkof mosá mat!

Perí jím naróstlo na bočki, na chrbát, ...
Ked dójd'e tému čas, treba jích oškľbat.
Treba sa veru dat s húskami do práce,
prez teho nedá sa jest žánné koláče.

Mám v izbe makučké perini, vankúše, aj
duchna veliká je u mňa na službe. Máme
hu jako dar od mojej mamički, kerú mám
tisíckrát každí d'ën namisli.

Ďakujem neskoro - preto sa ponáhlám. Detská
láska, tá ždi dotkne sa srca mám. Nech pán
Boh zaplatí mamke dobrím zdravím, takímto
želaním odvďačíme sa jím.

Petrolín vihorel, lampa zamruškala,
susedki fštávali, šklbačka prestala. Pobrali
sa domu: „Zbohom budz, suseda! Drápat
ešče zajtra bud'eme u t'eba!"

ZABÍJAČKA

*Grofká brav, či sviňa, f tem chlanném krmňík
zima je, december, studené čaši su.
Šeci zme čakali na tú zabíjačku
z veľkým otáznikom, z veľkú zvedavosťu.*

*Mosíme sa na to príchistat poráňne,
nakúpit a doňést špajle, nože, ražne,
papriki, koreňa do tých dobrích jelít,
aj maďeránske voňavučky plevi.*

*Kotel, pécku, hrnce, špric, konto, rižu,
nech si od tých dobrôt našiprsti ližu.
Fľaški páleného, vína doostatku, lebo
zajtra u nás otvoríme jatku!*

*Neňi to napredaj, len pre nás je šecko,
dlhá bívá zima, nech je plné vrecko.
Úďárňa už stojí, pilina aj háčki, prez teho
sa nedaj do téj zabíjačky!*

*Otvoríte krásu, vidieť pás slaňini,
vnútrajšek, črevá, aj plúcá a ľadvini.
Žalúdek a črevá do vajlinga hod'it,
žeňičkijích veznu ge potoku umit.*

*Roboti hoňňeje, šeci sa hemžíme, pot teče
po tvári, aj keď zme na zime. Majstrom téj
roboti bôl náš starí otec, Šaňo, Ferko,
Gejza, idzte mlinek doňést!*

*A dve polovice už pretatej svini ňesli zme
na plecách rovno do kuchiňi. Na stok
položili, majsterski rezali, sem kopu
slaňini, tam mäso zme dali.*

*Frištukje hotoví: pražená krv z vínom, Zajest
si, chlupnut si, štrngnut z vnukom, sinom, aj s
celú rod'inu, hej, už sa nebojme! Masti, masa
bud'e na celý rok hojne.*

*Sporhelt naložení, z komína sa dimí, f
kotli je pečenka, srco, odrobini. Črevá
s cibulu aj octom vičistené oškrabkat,
vijfúkat a rozrezat sceme.*

„Robota horela šeckim pod rukami“

*Mlínek na stôl pripnut a vajling podeň dat,
namlet doňho friško, do jelít prichistat, d'e-
čo ešte pridať, ochutnat, pomíšať, potom
špric naplniť, jelitá nad'ívať.*

*Bílě aj červeně - šup, do kotla pějdu, a
ked sa prevará, do pekárni dējdu. Obed
len nafriško, vedje mnoho práce. Gdo sa
prez d'en preji, ten večer nevládze!*

*Robota horela šeckím pod rukami,
chlapci, robotníci, zhrňte si rukávi!
Robota sa miňa a hlad sa zváčšuje, aj
sa trošku stmívá, tuším večer bude.*

*Ruki, nohi bola, kazá dobrú volu,
zapálme si lampu, priseňňime k stolu.
Robota pomáli bud'e vikonaná, veru
jěj bolo dost od božého rána!*

*A tak zrne sa zešli k slávnostnej večeri. Mat'
sa prežehnali, mollit sa začali. Spolu s ňú
šeci zme Bohu chválu dali, a zme mu za
šecko vrúcne d'akovali.*

*Vóne tu bolo dost, aj hladu veľkého,
dali zme si teda trošku páleného.
Kedže bi už každý zedel aj za štiroch,
začali nabírat mamka do taňirof.*

*Dobrého ovaru apotomjelitá
upražené v masťi pekne do červená.
Potom aj kapusti dobrej zme dostali, a
veru nakonci aj zme jest prestali.*

*Chlopkaju na dvere neznáme mačkari, z
obedárom v rukách núťer sa dostali.
„Dajte nám klbásku, dajte námjelitá!“ -
tancujú po izbe, až sa nás smích chitá.*

*Dali zmejím trošku, ňechjích pán Boh živí!
Ked sviňu ňemaju, isťe su chudobní.
Mačkari odešli, dost bolo dobroti, ešče zme
moseli dokonat robotí.*

*Galeti napľiit, oškvardi odložit,
ěj, bude vzácne raz na stôl to predložit'.
F pitvore viseli klbáski, jelitá,
už sa usušili k údeňú na zajtra.*

*Aj veľkí žalúdek, huncút dobrej chuti,
na deske ležal a stonal privrzgnutí. Ked
dobře vychláňne, na gazdovú volu:
medzi klbáski ho, nech sa údä spolu!*

*Roboti ešte dost aj o dva, o tri dni:
poumívat šecko, povinásat z izbi. „Ešče
ňeňi koňec, počuvajte, chlapci, gdo
bude roznášal, ten bude mat šťastí!*

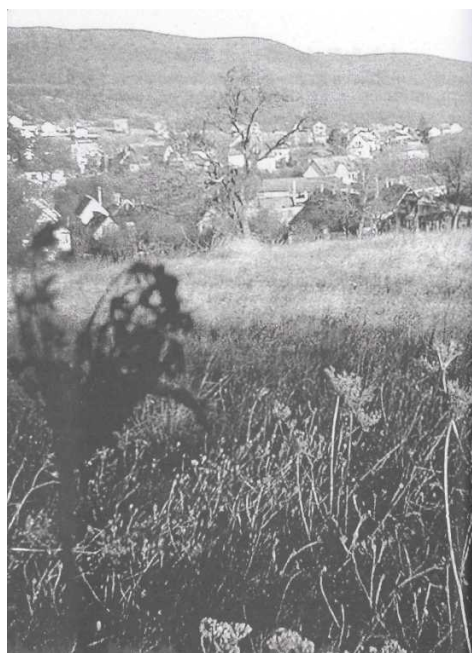
*Z veľkú radosťu zrne šeci roznášali, aj
zme zbohatli, aj radosťi zme mali.
„Ňehajte aj doma čo-to z našej svini,
nech aj nám ostane z masa, ze slaňini!"*

*Rodičé sa o nás dobre postarali, aj ked
bída bola, hlad zme nepoznali. Ked sa
podarilo zehnat pre nás šecko, mamke aj
tatovi na srci odlehlo.*

*Tešili sa, ked zme v chove mali hojnosť,
ked pán Boh požehnal veľkú usilovnosť,
ked ťažkým životé ból k nám osud milí.
Aj s téj svini zme sa neraz nasíťili.*

*A nakoňec pekné slová ňešaujem,
obidvom sajím tu pekne poďakujem.
Prajeme vám šeci, čo vás máme rád'i,
abi vám Boh dobrí secko vinahrad'il.*

*Len jenno jelitko hore v luft'e leťi, pravda,
len tak v misii vašich dobrích d'eťi.
Památki nám d'eňňe v misii oživajú,
mamenka, už teda, nech z Bohom bívaju.*

ŠPÁRALI ZME SIPKI

Ťeču naše roki, jak voda Troch stokof.
Vrácme sa nachvílu do tých dávnych rokof,
ked zme boli mladí, grošof málo mali,
chudoba treščala, až pukali skali.

Bolí čo sa báli ríla, koši, tešli, robota
jím páchla, preto hu obešli. Mnoho o
tem ved'el aj starí Zimbora, též odtál
ut'ekal, d'e robota bola.

Nescem mu ublížiť, a ti ho zas nežál, ked
slnko pražilo, ón ve chládku ležal. Dívali
sa mu aj šeci svati z neba, nečudo, že
nemal aňi šmidku chleba.

Trápení nám t'éklo jak pálené z flaški, a
život nás gňávil, každí ho mal t'ažki, ale sa
obracal, nestránil sa drini, zbíral šípki,
hríbi, choďil na zelini.

Tí pichlavé húšče na jar rúže hnali,
ale f'ŕeplém le'e už úrodu dali. Šípki
pekne róstli, už sa červeňali, len tí
trňe, tí nás špatne dopichali.

Nedbaj na to, že ťi trň dopichá ruki,
za filíre mosíš vitrpet aj muki. Išli
zme na Vršek, na Loh, šelikaďe,
ňešanuvali zme svoje kost'í mladé.

Taňistru a vrecko zme do ruki žali,
bosíma noháma šecko pozbríňali,
zbírali zme ščedro, čo vládali šili,
červenkavích šípék domu nanosili.

Potom večer doma, ked už chládky starnú,
dostali zme každí šípék za pekárňu.
Dobré nože, šparák tato pripravili, a
mamka nás šípki špárat naučili:

Najprf oddělíte šípku od hlavičky, potom
rozrežete na dve polovičky, stupku
otrhnete, nesmí na něj ostat, tak môžu do
miski šípki padat, chlopkat.

Ked už hoňne bolo šípék prichistaních, na
dve polovičky pekne rozrezaních, začali
zme šeci usilovne špárat, z robotu sa veru
treba poponáhlat.

Šparák ze železa dobre vibrúsení, z
rúčku do handerki pekne zakrúťení, v
lavěj ruke šípku, v pravej šparák držat,
zrnečká viškrabkat, narovnat si chrbát.

Šípki do pekárni, zrnká na hromadu, tak
to naše ruki usilovne kladu. Añi to
nedbáme, že nás klki hrizu, keď v
náďeji grošov zaplňame misu.

Ešče jích usušit na slnku či f peci,
potom nech čekaju f šuchotavem vreci.
Ale su len lahké, kolko môžu vážit?
Odmerat j ich váhu mám sa opovážit?

Veru jích je málo, kolko chosna buďe?
Len lacno jích berú na tržnici ľudě.
Peňáze, filírki treba dobre chiťit, aj na
zajtrek mislet, aj pozajtrek ciťit.

Groš chiťili mamka, dobre šporovali,
filíra zbitečne ňevihadzuvali. Zadželili
groše, na zajtrek misleli, ved v sklepe
každí d'en kupuvat moseli.

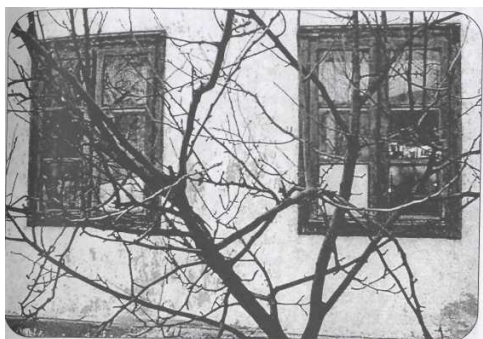
Aj bi dali, aj nie, ostatní groš z ruki, keď
človek kupuje, mosí byť aj skúpi. Že
život chudobným zadarmo neďelí, to
naša mamenka oddávna vedeli.

Preto tak roďinku držali f porádku.
Já z d'etských rokof mám len peknú památku.
Komu to d'akuvat, jako to zaplatiť?
Že nám dobre bolo, môžem len potvrdiť.

Tí šípki predané išli do fabriki, lekvár z
ních varili, virábali léki. Keď si
oňezdravel a máš trošku peňez, idz do
apatéki a léki si dones!

Kup si svoje šípki, až butolár vládze, za
svoju robotu, no a za peňáze!
Nekoneční to boj, až človek ustane,
precaj v jeho rukách sotva čo ostane.

F tem strašném osud'e spravouivost' zmizla,
chudobným ľudom tu patrila len krivda. Už je
to za nami, bolo to tak dávno, nehajme si s
teho aj na zajtra ráno.

S E D E M D E T I

*Jenna duša-mamka dali sed'em d'eťi, jak
ked ruža na jar puči a rozkveťi. Prišli
každoročne, jak pán Boh požehnal, ale
aňi potom nás ón ňezaňehál.*

*Radost' a práce hoňňe na d'en, na noc,
stačít moseli aj ked nemali pomoc.
Robota a nád'ej lež nás ňeopustí, prosbi
naše, Bože, trpezlivo usliš.*

*A ten drobizg róstel, mamka radost' mali,
od svitu do mrku drelí, šili, prali...
Deťički uložit, bi sa mohli vispat, šatečki,
štrevički, jedivo jím chistat.*

*Najmenšie nadájat, na ostatné varit,
d'ifčátka bijello, chlapec sa sce napit, a
ostatné šeckí už za stolom sed'á... Nebit
našej mamki, bolo bi nám bedal*

*Dobre žejích máme doternú a vrtkú,
šmak, ten máme dobrí, a vlka v žalúdku!
Poléfsku, omáčku, aj mléko od Zemli dali
mamka na stól - šecker zrne pojelli.*

*Najstarší ból Gejza, ten už nělen jedel,
šikovní, doterní, už ajpomóst ved'el.
Ráno, d'en, a zas noc, jako ten čas leťil
Mali bi sa učít volaco tí d'eti.*

*Kováčstvo probuval, tú robotu ťažkú,
kladíva bolo dost aj len na ukážku.
Otec ostali sám ze svoju nákovu, héj,
šťast'á mali len jak figu makovú!*

*Gd'e tá len mám poslat remeslo sa učít, čo
bi dobré bolo a na dosah ruki? Klinger,
pán fabriki, sa nám zjavil v misii,
oprobuvat šťast'í na Kaláz zrne išli.*

*Roboti premnoho a platu len málo, ťažké
dñi to boli, za močku to stálo. Už mal
šesnást rokof, ból paholek mladí, márne
Gejza robil, zárobek ból slabí.*

*Pravda bola taká: grošof bolo málo, ždi
nám k téjpotrebe volaco chľbalo. A čo
bud'e ěeskúr, bída veññe v noci? Pane
Bože, len čil budz nám na pomoci!*

V susedném Santove žil Csabafy Mihal, ón
k nám nosil obuv, gdo si rozkazuval. Treba
sa zhováral, za učňa ho dáme, buďe z neho
šuster. No, šak uvidíme.*

*Kontracht podpísali oťecko a majster; vidrž
tu tri roki, buďe s ťeba šuster. Naučíš sa
sed'et, chlopkat a prešívat, smolu, ihlu a ňit'
do dratvi zašúlat.*

*Ani kocúr vajco na dvore nežňéssel, už aj
druhi sin sa ze školi vizlékel. Ťažko sa v
mešćanke-polgárke ináčil, nebolo to našpás,
Šaňo ledva stačil.*

*No ale remeslo, čo ti dáme do rúk, abi si aj
vižil, ňé len skončil školu! Oprobuj tu, u
mňa, podkuvaní koňi, chlopkejme si spolu,
nech náková zvoní!*

** Obuvníka Csabafyho každý u nás nazýval len
Čapákom, sotvakto poznal jeho pomaďarčené meno
Csabafy Mihály.*

Dom obuvníka Michala Čapáka v Santove

*Aj sa usiloval, aj sa už podučil, z
vrelého železa podkovu zhotovil. Keď
zme potom nové ráfi zvarovali, do dvoch
rúk preťažké kladivo zme zali.*

*Len ho bime pevne, dokál ňevichláňne,
nás táto robota ňiĎdáj ňeprevládňe!
Tak zme si misleli, a ňéprez úťechi
klepali zme furt a ťáhali zme mech.*

*Kuval sem kladivom, nedostal sem ľuftu.
„Len si díchaj, sin mój, z otvorenú hubu!“ Aj
sem oprobuvaj, a len dusilo ma, náďej mójho
zdravá bola ohrozená.*

*Krki žilnatěli, ňemohel sem za to. „Ňebud'eš
kováčom!“ - vzdichli si mój tato. „Gďe ťa len
mám poslat na lachšú robotu?!“ Chod'ili po
majstrof každučkú sobotu.*

*Aj mi našli místo v blízķém Senondreji,
„Bude s ťeba krajčír!“ - takjích slová zneli.
Kontracht na tri roki bół už podpísaný.
„Podkasaj si gaťe, sinák, pochlap sa mi!“*

*Krivda a trápení, čo učeň podstúpi,
otroka tak hnali páni do roboti. Smutní
sem ból žďicki, z hladom urážaní, prosit
kúšček chleba protivilo sa mi.*

*Trpká mladosť moja, ňedostatek strávi,
žďicki ma dusilo, krk sem mal nezdraví,
okúsil sem špitál, aj čo sa v ňem stalo,
rezački, dochtori, trápení aj za rok.*

*Majster mój sa hneval, že ležím nezdraví,
od mnohej roboti ňevedel si radi. Aj v
noci zrne šili, a robota šecká naplňala
grošmi len majstrove vrecká.*

*Já sem už nevládal, koniec šeckej vôle.
Gďe sa pod'et, bože, už ma šecko bolí.
Možno svetom utěst od krivdi, trápeňá ?
Mňa už sestri, bratě, vácej ňeuvid'á!*

*Po sveťe sa túlat, skúšať cudzé kraje,
podstúpit aj hrúzu, gďe hlad a bidaje.
Zamislet sa treba, či má ten svet cenu,
ked mu ľud'i nůťá k tolkému trápeňú.*

*Héj, sináčik druhí, netrp tolku psotu, dójd'i
čim skúr domu, bud'eš mat robotu! Šaňko už
aj došel, ból chlapec šikovní, vid'el, že pán
Boh je k nemu milosrdní.*

*Sijácu mašinu zrne f Pešte kúpili, a na
ňej zrne doma pekne šati šili. Zarobil
sem na tem volakolko grošof, ale ból to
veru zasluženi osoh.*

*Jenno leto takto friško prelet'elo,
a v luf'e odrazu čosik inšé znelo:
„Nech sa mlád'ež uči, keď má rozum na to!"
„Já tam pójd'em drahá mamka, drahí tato!"*

*Bud'em učitelom, učít drobné d'eťi pekne po
slovenskí, v našej rodnej reči! V našém
hlavném mestě náš Ustav ma prijal. „Učit sa,
učít sa!" - Lenin odkazoval.*

*Učitelskí ústav sem si zložil dobre, noví
diplom v ruke - gd'e sa človek pohne? Už zas
len d'aleko od mamkinho stola. Už znova
prede mňu dlhá cesta bola.*

*Laco Klaus už ako učiteľ rád
si zahral na harmonike*

*V tých Zemplínských vrchofobec Hollóháza,
tam bud'em robiť, d'e len havran dochádza.
Tristo kilometrof na mašine. Beda! Keď
máš predpísané, len užhibaj teda!*

*Vítali ma vrchi, aj zelené hori. Aj pod
tím Pilišom vlastne také boli. Lud'é boli
dobrí, pekne ma vítali, a z čistého srca
dobrí obed dali.*

*Viučoval sem tam krásnu slovenčinu, čítat,
písať, spívať pesničku slovenskú. Kpravďe
aj to patrí: plat bol veru malí, tak mi aj
rod'ičé žďickí pomohali.*

*Peňáze na počťe, slaninku, kľbáski, aj
písmo poslali z rodičovskej láski. To
len bolo dobré, čo mi z domu došlo! Aj
černé mračno mi hñed z čela odešlo.*

*Prestanem už teda d'ejini prídnášat,
opar rokofada môžem znovu začat.
Mám čo písať ešče o sestrách, o bratof,
aj to pošlem iste, až ňé Hl, tak na rok.*

*Rad aj na tretieho chlapca, Ferka, došiel,
celý život ťažký osud skúšať mosel. Skoli si
vichod'il, remeslo sa učil, po tem šeckém v
Pešte železo sústružil.*

*Nemoc ho postihla, chudák, čo mal robit,
do špitála išel, mosel sa dat hójit.
Trápení šak prešlo, náš Ferko vizdravel,
šeko vedel robit, čo len raz uvidel.*

*Zabával sa, sporil na domček peňáze,
že bôl šporobliví, ftem len ón rozkáže.
Mal švárnú nevestu, aj sa s ňú oženil,
potom na Dióšde hñízdo si založil.*

*Šporuval, viplařil, užbôl domček jeho,
opraviť sa môže aj ze zajtrajšieho. Pomoc
mal aj z domu, nech sa mu to dari, len
nemôže zhlnut, čo mu žena vari.*

*Nebola mu verná tá jeho ženička, jeden
cudzí človek jěj krki vikrucá. Gizela
chod'ila sem a tam beľarit, Ferko šak
ñebôl štont šeko to ustrážit.*

*Načo a gd'e zbríňaš, prečo ňéjd'eš domu ?
Máš slušného muža, čo si rád má ženu.
Nepokoj, zlosť vrela, trápilo to brata. Gd'e
nájd'e pomoci? Jaká na to rada?*

*Raz Ferko, neborák, vzal sa, že uvidí,
možno že kocúra pri mléku prichíť.
Zálbohu, stalo sa, o tem už len tolko,
vid'el, že zbitečnéje tu jeho slovko.*

*Cudzinec suroví, pevní - pomoc ňeňi, mlátil
bratka na smrt', celkom na zmučení.
Okoláre sa mu na kúski rozbili, krv po
tvári tékla, Bože dobroťiví!*

*Zál, bolesť panuje, gdo ternu pomôže?
Nigdo véjst nemôže druhému do kože.
Ostal sám, mizerne, ženu už poslal preč,
rind'u mu netreba, o tem vác aňi reč.*

*A chod'il robít d'ál do mesta poráňne,
starosť ho morila, jako to dopaňne.
Každí d'en išel mu jak slimák pomáli,
robít a fit moseljak každíporánní.*

*Raz potom kúpil si krásnu harmoniku, učil
sa na ňej hrať peknú melódiu. Volu a
doternosť mal velice veľkú, opar dňí
vihrával jak muzikant f šenku.*

*Bóljak smutní vdovec, čo mal chud'ák robiť?
Do sveta sa vidat, lebo kosťi zložiť? Došlo
mu na misel, že ten domček predá, odéjd'e
preč, gďe zlost' si ho ňevihledá.*

*Aj si našel domček v blízkeľ Csillaghegyi,
tam bud'e pokoj mat, bud'e mu jak v nebi. A
už sa s'ľahuval, prevézel si veci, začal noví
život, čo mu lepší svečí.*

*Usilovne robil, ved mal aj dlhobi,
aj si zaumiňil, že dom si obnoví.
Ten dom, pravda, predal, gďe prví raz bíval,
na to smutné místo ňigďáj ňechod'íval.*

*Ten, čo mu dom predal, mal céru šikovnú,
ked tam pár rázi ból, zalúbila sa mu. Pekne
sa zebrali, bolojím tri sveti, pán Bohjich
požehnal, daljím pekné d'eťi.*

*Dvoch chlapcov síkovních vichovali krásne,
aj domček si zdvihli a žijú si šťastne. Kúpil
aj do domu, šeckého v nem maju, aj klavír
dal d'eťom, nech si vihrávajú.*

*Čas pomáli leťel, chlapci pekne rástli,
obidva sa učá, nemaju starostí. Domček
maju dobrí, pekni z každej stráni, ešče
trošku peňez, buďe dokonaní.*

*Trošku sem mu ajjáfťích časof pomohal,
nech má čo si žadá, keď sa usiloval.
Nebolo to márne, je s teho radostí, vidí sa
to na nich, keď vítajú hostí.*

*Tak si ón porába, spokojní má život,
dbá si o rodinku, pekne, starostlivo.
Zaslúži si úctu, zdar za svoje cnosti,
a prajem mu šťastí aj do budúcností.*

*Mosíme už ist d'ál, nasleduje Tibor,
fporad'ije štvrtí z mamičkiních sinov.
Secko znovu začat, gď'eje tá kolíska?
Zas tá mnohoraká robota jích t'íská.*

*Matka Estera s vnúčikmi (synmi Laca) a
syn Tibor (na motorke)*

*Štiri d'et'i naraz, o šeckí sa starat,
tatko, mamko, zas sa máte čo obracať.
Roki prešli friško, sináčik naróstel,
chovali ho mamka, tato, škola, kostel.*

*Zál, choroba ani jeho neobešla, do
špitála f'Pešte zavélla ho cesta. Aj ho
viléčili šikovní dohtori, už môže íst
domu, ved už něni chori.*

*Odešel na Pomáz, do kováckšej „školi“,
stal sa z neho majster, jak náš tato boli.
Vrtki ból, šikovní, aj pekne zarábal, f'
sobotu, něd'elu aj si popíjával.*

*Aj si spíval, aj hral, nělen ždicki kuval,
veselú mal mladost', ón sa něžaluval. Aj
motor si kúpil s troma kolesáma,
pozbríňal po svete, letel do neznáma.*

*Našel si robotu v našem hlavném městě
pod numerom d'esat Kazinczyho f'Pešte.
Dostal izbu, pitvor, aj malú komoru, a
našel si friško aj honnú robotu.*

*Povínášal smeti, porádek porobil, aj si s
tú robotu poráňne zarobil. Potom sa
oženil, keď mal takú volu, od tých dávnych
časof prežívajú spolu.*

*A zas sa naučil jakésik remeslo
(ťažko nájist také, čo bi mu neišlo),
aj si našporuval peňez na hromadu,
auták si kúpil, tak chodíval domu.*

*Jak pán velkomozni za volant si sedel, a
proci únave zapálit si ved'el. Deťički
nemali, čo mal teda robit? Keď mal
mnoho peňez, šel si trošku vipit.*

*Neraz nás odvézel, ňešanuval seba,
dobrosrdečnému reklama netreba. Aj
našu mamičku privézel na Szerencs,
naščívil nás vďačne, aj si rád posedel.*

*Ďakujem ťi, bratku, za tvoje úsluhy,
bárkedí k nám dôjd'eš, bránka sa otvorí.
Zdi ťa spomíname, čo robíš, jak žiješ,
čekám list od ťeba, čo nám v ňem napíšeš.*

*A čil už bi sem rád sestričku v misii mal,
volakedi sem hu ajjá sám kolisal. Znovu
aj pátí ráz šecko to porobit, mamka sa
ňeved'á s teho vislobod'it!*

*Pät' d'eťige stolu, ved každé scelo žit, a
mamka moseli obedjim predložít. A
ždicki porádek si v dome držali, do
sklepu každi d'en aj trikrát bežali.*

*Esterka maličká už pekne podrástla,
chod'ila do školi, pekne sa učila.
Usilovná bola, hojzulka šikovná, po
škole aj doma mamičke pomohla.*

*Ked bola povaččá, túžila veľká bit, aj ona
si scela pár grošof vislúžit. Bola tojšak
služba f tem Pešte nechutná, jēj pani
hrizavá, dullala-fulllala.*

*Len sa s ňú vad'ila, len na ňu zriukala,
tak sa mi sestrička smutne žaluvala. Aj
sem sa popadel, cestuval do Peštu, abi
sem obránil robotnú sestričku.*

*Aj sem tam vičítal pane veľkomožnej, héj,
zahanbila sa, čože je mňa po ňej! Je
pravda, že paňej sa to ňelúbilo, no aj
Esterke sa už šecko zhmusilo.*

*Začala sa odtál potom užpoberat,
majstrovstvo švajleni začala študuvat.
Sak su ňeňi šaďe jak jěj pani ľudě,
našľafPešće místo, d'e jěj lepši bud'e.*

*Vojenská kuchiňa na Akadémii, v
ňěj mnohé žeňički pekne zarobili. Tu
si našľa místo, práce bolo mnoho, ale
ľudě lepši, veselši jěj bolo.*

*Švárna d'íška bola, šikovná aj milá, taká
d'íška ľahko bárkedí sa vidá. Aj sa
zeznámila s pánom Grófom Jančom, bál
sobáš veselí z muziku a tancom.*

*Pekne, šťastne žili, dobre zarábali,
už aj peknú izbu, pitvor f Pešće mali,
šecko to mali, čo potrebujú ľudě.
Kerí muž nepije, možno dobrí bud'e.*

*Janči sa viučil a stal sa kuchárom. Aj
doma navaril, robil šeckeradom. Už
čekali radosť, maličké dítatko, Že z
mladého muža zajtra bude tatko.*

*Maličká Agika aj sa narodila,
materská robota - povinnosť to milá.
Ostane s ňou doma na dva, na tri roki,
pri malom dítatku ždije dost roboti.*

*Sestra-robotníca spokojná nebola,
mala bi sa učiť, vábila ju škola. G
roboti a škole treba sili-moci! Celi
d'en robila, učila sa v noci.*

*A keďže učiť sa veľkú volu mala, do
strednej školi sa pekne zapísala. Aj keď
to neboli, veru, ľahké kroki, zložila si
pekne šeckí štiri roki.*

*Nelúbilo sa to švagrovi Jančovi, že je
ženka múdra a on nevedomí. Zlost' s
teho vibuchla, nepokoj sa zrod'il, len
krivdu a závist' tento stav tu splod'il.*

*A už pán pobral sa, odešiel od domu,
zaňehál, žalbohu, svú peknú rodinu. Je
to koňec špatní, len blen ostal z meďu.
Inšé neostalo, len nech sa rozvedú.*

*No aj od téj dobi sestra dobre žije,
vichováva céru v láske, blahobiťe.
Chod'í do úradu, robí, píše strojom,
má aj v butolári, majú aj za stolom.*

*Ďifčátko sa učí, pekne, usilovne, hravá na
klavíri, aj mame pomôže. Doma šecko
pekné, šecko krásne majú, pravdaže, v
novučkém bite už bývaju.*

*Dobre sa jím žije, majú s teho radosť,
hoňne treba robít, afšak svoju žádost'
tak si ved'á splniť, takjím šecko vijd'e.
Ale skoro ráno do roboti id'e.*

*Najennu minutú tu sa zastavíme. Mamka
porod'ila d'it'átko spanilé. Mártonko nám
róstet, mal poldruha roka, keď Boh ho
povolal z ľudského života.*

*Pochovali zrne ho, smútek ból velikí,
maličkú truhličku na cinter viňesli. Daj
mu, pane Bože, lachki odpočinek, naľsech
svatích svičku a smútečni veňec!*

*Zabunnut sa nedá, ně, to něni možné,
bratříčka milého nigdo nezabuňne.
Pamät' z d'etských rokov dost často ožíva, a
v bilěj košelke ón domu chod'ívá.*

*Namesto bratříčka, žal, už nebohého, pán
Boh nám požehnal Martonka nového.
Matka naša drahá už zas majú prácu,
zas choval malého, dokál to len vládu?*

*Roki preľefeli, veru tvrdé boli, nebolo
nám lachké dost chleba zarobit. A precaj
tá naša velká familia zaslúžení chlebič
ždi si zarobila.*

*Aj náš bratřík Marcin vichod'il si školi,
fíich časofšak roki hrozne ťažké boli.
Ból šikovní chlapec, každi to uznáva,
prekrásne vihrával, pánu Bohu chvála!*

*Remeslo aj jemu treba do ruki dat, aj zme
sa na Csepel rozhodli raz vibrat. Môže bit
elektrik, ten dobre zarába, lenže tá škola
je ťažká, ažpret'ažká.*

*Už nás to mrzelo, zme sa dozved'eli, že sa
mu ňelúbá títo ťažké vedi. Hovorá mi tato:
„Šaño, trebalo bi íst tam a pozret sa, čo
ten chlapec robí.“*

*To stretnutí bolo ňebratské, nepekné,
brat sa ňescel učiť, učení koňecje.
Učitel ukázal: horší je to jak zle, Že
Márton prepadne, ze školi odéjd'e.*

*Já sem sa velice nahneval na brata.
Copovím rod'ičom, mám ho zbitjak hada?
Aj sem mu vistrelil dva velké šupáki, jak
odkaz rod'ičof, tak mírňe, po bratskí.*

*Smutné mu to bolo, chud'ák, si poplakal,
veru, aj já sem sa na seba nahneval. Školu
si premrhal, gd'e s ňím íst, čo robít? Druhú
školu nájíst a tú si vychod'it.*

*Martin, čo tak „prekrásne vihrával
svoj koncert premili“*

*Mali zme trápeňá, čo robít, gďe ho dat, až
sa začal učiť izbétki mahuvat. Keď prešli
tri roki, našli sa kolaje, pekne sa
prepustil, odpust' hrichi, Pane!*

*Šikovní majster je, a honní dobrích slov, aj
organ si kúpil za dvacet tisícov, veselo,
pekne si vihrával stoj čo stoj, no doma sa
precaj zahňízďil nepokoj.*

*Za dvacet tisícov, och, svati Ježiško!
Ved za to už dostať aj pekné helisko!
Tak si to misleli mamenka, aj tatko,
vad'it sa moseli z mojím bratom často.*

*Aj ten náš Marcinko od oca pochádza, čo
kočka okoťí, šecker miš naháňa. Prekrásne
vihrával svoj koncert premili, sused'i pod
okno počúvať chod'ili.*

*Už sa to zríd'ilo, víchor sa utíšil, náš
Márton z muziku si pekne zarobil. Aj
švárna nevesta našla sa mu potom,
razjennu ňed'elu došla k nám z Mártonom.*

*Dožvíprečo, ale sobáš s teho ňeból,
prejelli sa skoro sladkosťami medov.
Chod'il dofabriki Henrika Klingera.
Každí mosíprijat, čo život namerá.*

*Môj brat je robotní, tak sa preukázal,
každí tíďen pekné peňáze zarábal.
Skladal na hromadu, šporoval si teda,
abi mal odkál zát, keď mu budú treba.*

*Aj si zamiloval známu ve fabrike, a tak
sajím pekne zamotali ňiře, že bál s teho
sobáš, malú svadbu mali, sestrički a
bratofna ňu povolali.*

*Erika v robotě veru páru nemá, robotná,
šikovná, slovom, dobrá žena. Cérku Eriku
si doňesla ze sebu, pekné d'ifčaje to,
zdravé, chvála Bohu.*

*Ešče na Pomázi u svekra bývaju, pod
Pilišom pekní domček si zdvíhajú. Ten ňé
každodenní dom už pod strechu je, povím
vám, krásni pribitek to budú!*

*Máj brat ze ženičku ždí sa usilujú,
domček toho roku hotoví mat budú. Añi tá
robota nekonečná ñeñi, no ked dójd'e
oddich, bud'e zaslúžení.*

*Ked sa leto zmení na jesene čaši,
a ked ñišt ti krásne pláni nepokazí,
prest'ahujú sa a budú šťastní ľud'é,
héj, tam pod Pilišom, tamjím dobre bud'e!*

*Radosť bud'e hľad'et na krásnu záhradu,
povod'it si po ñěj svoju ženu mladú, po
stromof ovocí v zlatích lúčof slnka, a
konca zahradi tichipotok žblnká.*

*Ked bud'e kuchíña už usporádaná, z
veľkého d'aleká vrátá sa aj mama.
Susedki jích budú vítatjak sa svečí, iste si
k ñím zájdu na kus dobrej reči.*

*Naše d'ejini sa tím šak neskončili: mamka
už zas fpožehnaném stave boli. Čekali
d'iťatko, potajomki d'ifča, aj nám došla na
svet sestrička Juliška.*

*Bola pre nás vzácna. Gďe je tolko chlapcof,
tam je d'ířča vzácnějšě jak kopa statkof.
Ked bud'e povačšá, bude nám sporádat,
navarí, napeče, ked už bud'e vládat.*

*Školu vychod'ila, roki preleteli, rod'iče
viučit bi hu boli sceli. Našli pre ňu místo v
známém Senondreji: „Bude z něj švajlena”,
- takto si misleli.*

*Pekne sa učila, aj bola šikovná. Ked sa sce
mat dobre, mosí bit doterná. Rukijěj
chod'ili, robota horela, rukáfce, košelu,
šecko šit ved'ela.*

*Tá naša Juliška šikovná a smelá o
dva, o tri roki z hňízda vileřela. Švárna
d'ířka bola, zdravá a robotná, pomohol
jěj pán Boh, lebo je pobožná.*

*Vidala sa pekne do sveta ďaleko, gďe
náš Gejza bívá, šak Csátalja je to. Tu,
gďe švager bíval, Jóško sa nažíval, za
našu Julišku často sa pozíral.*

*Aj Lajoš bi sa s ňú tak rád ból oženil, ona
to ňescela - mal s teho ťažkých chvíl. Lež
zaslúbila sa s Jóškom za nevestu, mali
pekní sobáš, muziku nebeskú!*

*Žili u svekruši, bolo to mrkotné, bolo jéj
tam veru aj zle, aj nedobre. Švagerfšak
zarábal a ved'el si radu, kúpil pre ňích
domček aj z veľkú záhradu.*

*Opravit, vistavil, aj šeckeró zaríd'il, Z
velikím úsilím auták si kúpil. Obidva
robili, dlhi si splaťili, g rod'íne a
známim z radostu chod'ili.*

*Aj úrodných rokof sa potom dožili,
prekrásne d'etički sa jím narod'ili: d'ířčátko
Juliška, aj Jóško, švárni sin. Pán Bohjich
požehnal z radostu aj šťastím.*

*Osud šeckeró ríd'i, ždi sa ináč vod'i: drahi
ot'ecko nám palli do chorobi. Pán Boh už
ňemohel jich trápení hled'et, povolal jich k
sebe na pravicu sed'et.*

*Mračná smútku sa nám rúťá z každej stráni,
gdo nás od nemoci d'en čo d'en ochráni?
Naša mamka teda už sama zostali, „Čo
robiť,jako žiť?" - žďicki premišľali.*

*Ach, chudera drahá, raz nehodu mali,
zranili si oko, keď drevo rúbali. Pane
Bože, pomôž, zachráň našu matku,
vihójjích, viléčjích, ozdrav doostatku!*

*Špitál. Nemoc, bolesť tróňá f temto stánku,
išli zrne naščíviti našu drahú mamku. Chvála
pánu Bohu, už sa lepší mali, a medzi d'etí sa
domu ponáhlali.*

*Ešče mamka žijú, tam, f téj veľkéj d'álke,
šťastní čítavam jěj meno na obálke. Každí
tíď'en pišem - čekám list od mami, keď tí
rádki čítam, tuje, medzi nami.*

*Už prestanem písať o tem svete bludném, na
našu mamenku ničdáj nežabuňňem. Chráň,
Bože, tú mamku, čo na nás robili, sed'em d'etí
prosi, aby dlho žili!*

*Rodičia a sedem detí (zlava): Gejza, Laco, Fero,
otec Gustáv, Tibor, matka Esterka, Esterka,
Martin a Juliška v roku 1958*

HROZNA VOJNA BOLA

Pamäť z d'etských časov už oživa znovu,
udalost'í d'ejín prichádzajú k slovu.
Prehnala sa naším krajom vojna hrozná,
tlačí sa z d'álav do ňeskajšieho pozdná.

V štiricátémštvrtém a potom aj pátém, z
ohňivím hmotom búrka vojni strašnej
zametala kraje, celé kuse sveta, každému
živému bolo veru beda!

Či vojak, či občan, strachu si podstúpil,
trpkosťi, trápeňá. Do nám to nasúd'il?
Možno, že sám pán Boh. Lud ból pobúrení,
a nemal pokoja, bár ból najed'ení.

A už aj chistali flinti, zbrane, bombi,
čo lahko zrúcali kostele aj domki. Ból
to nerozumní v Germánii Hitler, čo celí
svet zajat a podmaňit si scel.

Ón celí svoj národ prevédel, oklamal,
sluboval heliská, peňázmi podvádzal.
Vojákof vicvičil na stá a tisícce, vojna
hrozná vzbikla, nad nami hrmoce.

Nevinní ten národ ňeból bi si zmislel,
jakí osud dójd'e, čo plánuje Hitler. Na
celí svet hlanní, velice lakomí, ňecíťil,
nebadal, a nemal svedomí.

Už v tricátémósmém tisícce letadél a
vojákof poslal, civil ňišt ňeved'el.
Rozbomбуval Polsko, severné krajini,
beda jím už bolo, nemali obrani.

Varšava v plamenof, aj Krakov zrúcaní,
bombi na tisícce padali, padali. Všad'e
zrúcaňini a všad'e mŕtvoli, v plameni
domčeki, horeli stodoli.

Chlŕ let'el d'aleko, zme sa dozved'eli,
dobrí ľud'e Polska sa rozut'ekali, d'aleko
do sveta, chud'áci nevinní, dostali sa aj k
nám, do našej d'ed'ini.

Aj sa žaluvali, celkom jích rozhnali,
svojich žén a d'etí místá nepoznali. Plač
a žal a smútek ništ to nepomôže, prečo
nás tak tresceš, drahí pane Bože?

A zrazu vibuchla tá vojna svetová,
šecko sa roztrase, d'e bomba dopadá.
Nemec sa rozťáhel, obsad'il si Polsko,
poslal tam kanóni, esesácké vojsko.

Netrvalo dího, krajinu nám zajal, na
východ sa dostať už si naplánuval. Aj sa
mu začalo šecko pekne darit, aňi v
päťách nemal, čo ľud mosí zažiť!

Hitler si probuval chiťit kamarádof,
zamočil do vojni tisíc aparátov. Náš
Horthy ňeved'el, čo bi len mal robiť,
kamarádstvo ňesmí od seba odhod'it.

Potom už aj došli Nemci na tisícce,
vižírali nás tu, len si pomislit'e! A našich
vojákof ščedro na front dali, nech len
tam padajú, tak si plánovali.

Polsko už zvrhnuté, a front len ďál išel,
v Ruskej pokračoval vojenský ňezmysel.
„Obráňit sa treba!“ - tak Stalin rozkázal,
o pevné vojsko a o pokoj sa staral.

Nebolo to možné, Germán ubil šecko, čo
mu len pod oči a pod nohi došlo. Písali
novini, čo Nemci stvárajú: do kisňi
ďeťički a pod led dávajú!

Scel Hitler vikantnt šeckú slovancinu, aj
ked nemal na to najmenšú príčinu. Celí
svet mu treba, tak svojím vojakom
sluboval šeckého, úbohím chudákom.

Išli oni, išli do Ruskej krajini, šecko si
zajali, mestá aj d'ed'ini. Kamarádstvo
naše bolo mu už treba, vojákoť si pítal a
od ludu chleba.

A hñed nám očernel aj ten chlebiť malí,
lebo nám otrubi doňho zamišali, ale aj
zemleté kukuričné šulki, a začali nám ho
ďelit na cedulki.

Nemali zme múki, cukru, ani soli, aj naši
mláďenci už na vojne boli. Aj náš sused
Galda ve vojne sa stratil, odesel ďaleko,
ničdáj sa nevrátil.

Bolo j ich na tisíc, pane Kriste milí, čo sa z
teho pekla ničdáj nevrátili! Pomreli,
pomrzli, do zajatá palli, tak sa naši chlapci
v hroznej vojne mali!

A tí, čo sa vráťá z téj ďalekej zemi, dôjdu
okiptení, strašne zmrzačení. Aj sin strica
Janka trápil sa a stonal, lež ho dobrí pán
Boh k sebe nepovolal.

Dlho nevidrzał, pán Boh ho povolal,
smútil a trápil sa, nakoniec dokonal. Prečo?
Začo? Načo? Človek z hlavu krúťí. Do
vojni načo íst? Do nás to tam núťí?!

Zbesná vojna tvrdo pod Moskvu sa ťahá,
tisíce vojakof si tam nájde vraha. Roki
dihé préjdu, nebo-zem sa trase, kolko ruskí
ch chlapcof paňne v téjto skaze!

Stalin vídal heslo: "Celí ruskí národ mosí
sa ubrániť, vidržat na frontof! Prerobit
fabriki, virábat v nich zbrane, nech sa
šecko podá národu obrane!"

Došel veľkí obrat, Nemec už nevládal, a
do prvích radoť našich chlapcoť dával.
Obrovská presila, hrnot neskonali, silné
ruské vojská Nemcoť vihánali.

Hitler vikrikuval: buďe v svete prvi,
dokál jeho vojak cíťi klapku krvi!
Radom zahinuli - o to sa nestaral, a
každí boží d'en nazadek sa t'ahal.

Novini pisali, že vojna sa blíži, vojsko do
Maďarska ňeská-zajtrá fstúpí. Ťažké čase
boli, chrptom prechádzal mráz, tak sã už
chlřilo, vojna zastřihne nás.

V štiricátémštvrtém kanóni búchali,
Nemci už tu u nás z Rusmi bojuvali. Ón
ňescel popusťit, čudák tvrdohlaví, z
jenním slovom lahko každého odbaví.

Strach a beda svetu, nebolo to našpás,
ňemci sa ťahali žďicki trošku naspák.
Dekungi kopali, tak sa skovávali,
ňepráťel ból silní, strašne sa ho báli.

Aj v našej zahradě dekung zme kopali,
tam sa treba skovat, kebi už strílaíi. Do
našej pivnici krumple zme skovali, za
galetku masťi do níh zahrabaíi.

Strelba sa blížila, nad horu sa blisklo,
„Ďetíčki, dušíčki, skovajme sa friško!"
Do bunkera do tmi, t'icho zme čučali,
víbuchi z kanónof furt sa len blížili.

Na spodku zahradi už padajú gule,
strašní hrnot hučí, koniec nám tu bud'e!
Predĺhé, prestrašné minuti zme mali,
ked na malú chvílu ze strelbu prestali.

Ozvali sa tatko: "Chlapci, aj ti, mami,
uťekajťe za mňu!" - viskočili z jami. "Friško
pod'me z bunkra, tam sa už bit nedá, kebi
zme ostali, bolo bi nám beda!

Do izbi zrne išli, trošku utišilo. Pokoja
šak dího tam veru nebolo. Raz len
vibuch, strelba, gulék metelice! Aj
sused'i s nami vbehli do pivnice.

Od Majničof zat'ko Koloman ból s nami,
akurát sa vrátil z vojni utíraní. Ked na
streche strelí zas začali skňučat, aj naša
komora začala sa rúcat.

Pane Bože sladkí, čo len máme robit?
Nedajme sa vojne, aňi gulkám pobit!
Preč z tejto pekelnej, strašnej hrmavice,
do jenněj pevnejšej z kameňa pivnice!

Naša drahá t'etka Irma tam bivali,
už mnohí z ulice tam boli skovaní.
Aj nás pritúlili, dušički splašené, tu
lampa vihasla, šecko je strat'ené!

Vibuch z tých kanónof už zas strechi bije,
už sa rúca na nás, čo len s nami bud'e!
Odrazu sa šeckí pekla utišili, a na náš
strach len sa dvere otvorili.

„Uchodíte bistro f sósédnoje silo!,
veľkí boj tu bude, tu bi vás pobilo"
tak nám povedali, preč nás posílali,
abi zme na Santof friško utékali.

Kravička v maštali prez kfmí, prez sena,
ostala napospas vojni opustená. Cesta
bola plná, ľudé utékali, smutno zme si
naše domi opúšťali.

Pozreli zme nazad na náš domček malí, z
obidvoch očí nám slze cupotali. Zbohom
domček drahí, aj pekná záhrada, Bože
mój, kedí vás moje oko zbadá?!

Na Santof zme sa len šeci ponáhľali,
zd'aleka kaťuše sem-tam zaščekali, metali
raketí spoza horských vencof, strašili
zmučeních, zmordovaných Němcof.

Odprevádzali j ich dvá ruskí vojaci, cíťili
svoj koňec, slabí neboráci. Hñed dostanú
gulku f tem širokém jarku, stonal a prosil
nás: "Oddajte cedulku!"

„Pošliťe ženičke, d'eťom tento odkaz,
že sa vám už domu ňebud'em most dostať."
Smutné to minúti, do len zato *môže*,
že sa svet zas našel v tej strašnej hrúze?!

Na Santof zme došli, d'e nás pekne vítal
starodávni známi pán Csabafy Michal:
„Ach, vitajte u nás, naši dobrí ľud'e, tu
máťe izbétku, dobre vám v nej bud'e."

Náš Gejza tu býval, učil sa majsterstvo, za
tri roki veru mosel robiť šeccko. Suster bôl
ón dobrí, tak sa usiloval, mlád'eňec bôl
švárni, v rukách remeslo mal.

No potom ňeskúrsí tak sa rozchíril, že
to peklo u nás už sa uťišilo. Aj zme sa
pobrali, pekne d'akovali, že nám gazda
izbu, t'eplé jillo dali.

Túžba po domove veľkú silu mala, mamku,
oca, d'eťi, domu nás len hnala. Zrázu zme
vid'eli, čo nás to tam vitá: tá naša d'ed'inka
celá bola zbitá.

A v našém chotáři čo len bolo vid'et?
Život ból zničení, d'e sa máme pod'et?
Veru, smutná bola tá naša d'eďina, domi
vihorené a samá mŕtvola.

Vojaci ležali po cestách, po járkof, a
ukrutné rani po mŕtvých vojákofo!
Nemci, Ukrajinci ležá tu f pokoji,
pohreb veľkí buďe po tem krutém boji.

A potom zme došli tam na našu stranu,
vid'eli zme našu strechu porúcanú. Aj okná
vibité, dvere dolámané, celí grunt prázní
ból, šecker znivočené.

„Ach, Ježišmáríja!“ - dobrá mamka zvolá,
aj maštal je prázná, d'e kravička bola.
Veľkí žal zme mali, a vzdichi sa ňesli, v téj
ňeščasnej chvíli aj ruki nám sklesli.

Oťec nás t'ešili: „Ňebójťe sa chlapeci!
Buďeme mat čo jest, ňebud'eme hlanní.
Potom otvorili na pivnici desku, viťáhli
spod krumpél z masťu tú galetku.

Krumpél bolo hoňňa, a aj masť zme mali,
najelli zme sa a do roboti dali. Chlopká
už kladívo znovu po nákové, víru v lepšie
čase počut f každém slove.

Nosili nám zrno za našu robotu, takú
zme pítali za šecko viplatu. Kukurici
nám též hoňňa nanosili, mi zme jako
páni celkom dobre žili.

Krmňíki su prázné. Čunné na to zvikat.
Bálen jenno prasa bi v ňem malo kvikat!
Laco zal bakanče, ľudí opitá sa, či mu
tam ve svet'e dajú za ňe prasa.

Z Peštu sem sa pohel na mašine ráno, po
téj hroznej vojne skoro šecko stálo. Išli
zme pomáli na rumunský chotár, dve noce
aj dvaňňi sem sa takto motal.

Mezőhegyes, Sarkad, d'aleko sem zašel,
mnoho sem tam chod'il, bídu sem ňenašel.
Núkal sem bakanče, nech sa mi už minú,
len malé prasátko, ňescem celú sviňu!

Podarilo sa mi, zme sa pojennali, a prasa
od cecka do vreca zme dali. Š cicu sem
zavázal a vreco na pleco, mal sem já
radosťi, dupkalo mi srco!

Zas sem sa vidrápal naspák na mašinu, ňesel
sem ze sebu vzácnu batožinu. Prasátko ve
vreci zagrofká si pekne: „De id'eme, gazda?"
- takto ke mñe rekñe.

„Už id'eme domu, dostaneš dobrotu,
navareních krumpél a na frištuk šrotu."
A už ked zme došli ge hlavnému mestu,
povedali lud'ě, že mi prasa veznu.

Mosel sem rozmlšlat, jako prasa skovat,
nedovolím, ňě já, prasa zrekvíruvat! Sup prasa pod
kabát, pekne sem ho hladkal: „Budz t'icho, prosím
ť'a!" - a d'ál sem s ňím batkal.

A už sem sa blížil g bráne na Keleti,
prasátko nemalo aňi jenněj veti.
Postofci tam stáli aj sprava aj zlava,
šecko ochmatkali, d'e ruka dočáhla.

Šťastí sem mal velké, prasátko čučalo, ból
sem celkom istí, že mi rozumelo. Prešli
zme šťastlivo, veru mi odlehlo, na
električke mi bolo už veselo.

Pekne sem sa dostal s prasátkom až domu,
otčecko a mamka rádĳ boli tému. Ěj, boli
to chvíle veselé, radostné, bída už űnebuďe,
aj keď zme po vojne!

Prasátko v krmńíku dobre sa cíťilo, dali
zme mu šecker, čo mu len chuťilo. Mal
sem úctu veľkú, za príklad ma dali, že sem
ból šikovńí, aj ma pobatťkali.

Takto zme potroške boli už v porádku,
zaumńńili zme si opravit chatku. Lenže
nám chlbalí hradí aj škřillice, sťeni
dorípané a okná vibité.

Aj dlážka je planá, aj dvere mizerné,
namisto űích nové dřeze len nájdeme?
Dobre zme pozřeli, čo na ten dom treba,
nakupuvat, Lacko, pošleme zas t'eba.

Už sem sa pochtíť, odešiel na Kaláz, ist'e
tam dostanem čo-to aj tento raz. Tihli a
škrillice pekne sem viprosil, a friško s
peňázmi šecker sem viplaťil.

Hledal sem formana z veľkým prázním vozom,
pokláľli zme t'ihlu aj škrillicu radom. Postáli
zme doma, na dvore hamuval, šecker zme
zložili, čo sem nakupoval.

Od pécék pálené vápno zme vozili, od
Hrankof z jarku zme štrku nanosili. Už
zme si aj pláni maj strof ské skladali,
murár Gusto Grentek radi nám dávali.

Z Ďeďinskéj hori nám dve hradí dovézli,
já sám sem jích kresal rovnučko do šnúri.
Velká to robota, čo tu čeká na nás, pán
Boh nám pomohaj a oroduj za nás!

Aj čas ból zbesnění, veru sem prechládel, tak
ma krk rozbolel, že sem jest němohel. Len ma
to bolelo, ten zázrak preklátí, krsná mať ma
friško k dochtorom odvélli.

V budínskem špitáli pekne ma prijali, bílú
post'el, paplan, aj vankúš mi dali.
Mandule vibrali, ňeňi to príjemné, človek
kúsek jilla prehltnut ňemóže.

O triňňi už celkom dobrú volu sem mal,
ležat sem ňemohel, domu sem sa pobral.
Tá veľká robota len na mňa čakala, bud'e
tu roboti prez konca, prez kraja!

Bratříček, náš Ferko, též už na mňa čecal,
robota horela, ked ten robít začal. Dvá
zme boli na to, zme sa prichistali, a nové
hradi zme pekne podvlíkali.

Pollahu zme znovu s klincáma pribili, a
na húru blata hoňňe nanosili, potom zme
hu celú pekne vimazali, a roboti d'alšé už
pred nami stáli.

Strecha sa na šupák pekne upravila, ved
to pre nás bud'e, tak nech to vizirá! Pláni
sa darili, aj ked boli smelé, spravili zme
okná, objennali dvere.

Zamuruvat pekne, rovnučko od oka,
okná, dvere, potom nech dójde sobota.
A za ňu ňed'ela, oddíchnut si treba,
prosit pána Boha, nech nám to požehná.

Už v pond'elek ráno rípali zme s'enu,
bud'eme mat izbu pekne vinovenú;
spravili zme malti, s fandlu nahádzali,
potom hoblom s'eni pekne narovnali.

S'eni zme ométli, aj nás pochválili, do
ďalšej roboti vôli narobili. Seckí boli
rovné, pekne vihladkané, aj majstrom
Grentekom povichľované.

Ešče dlážku zložit, pekne poštimuvat,
napust'it jak treba, fugi pozalívat. Éj,
veru v robofe často oči ščipe! Posedali
zme si trošku na násipe.

Aj ten je už starí, treba ho opravit,
o'hecko, mamička, mosíme to spravit.
Kresané kamene treba na kraj poklást,
viplňit t'íhlami a pekne zarovnat.

Aj sa nám darilo v rukách šecho radom,
ešče spredu sa nám treba pozret na dom.
Oplúskat odspodku, pevnú maltu na to,
namišať cementu, nestačí len blato.

Na meter vysoko zme to oplúskali, a
kolom-dokola aj vicifruvali. „Pekné je to
šecho tak zvenku jak v bit'e, po tolkej
robot'e už si oddichnite!"

Ešče zme ométi zvenku aj komoru, a len
zme hledali ždi ďalšú robotu. Aj zme
ždicki našli, hoňne zme jej mali, jak
doma, tak v poli zme ždi robivali.

Požehnal nám pán Boh, aj rosi dal z neba,
bolo masťi, múki, aj dobrého chleba.
Devátého mája okolo obeda zahučali
zvoni: vojna sa skončila!

Bolo to už dávno, čo sem tu popísal,
vojnu svojím d'etom nerád sem spomínal.
Hrozná vojna bola, Bože, už ma ukoj, a
daj šeckým ľudom, nech je ždicki pokoj!

Mamke dobré zdraví, aj veselí život, a
hoňte radosť, mnoho pekných vnukov.
Dobrim ľuďom do srdca pokoj, lásku hojnú!
Všemohúci Bože, nedopuť vás vojnu!

*Piliški Slováci v maďarskej uniforme
v 2. svetovej vojne. Zľava: Štefi Hofner, Fero Klaus
a Štefan Majnič*

HROZNA VOJNA BOLA

*Pamäť z detských časov už ožíva znovu,
udalosti dejín prichádzajú k slovu. Prehnala
sa našim krajom vojna hrozná, pretláča sa
z diaľav do dnešného pozdná.*

*V styridsiatomstvrťom a potom aj piatom,
rachot strašnej búrky svet poriadne zmiatol:
vojna zametala celé diely sveta, kto žil,
tomu bolo beda, stokrát beda.*

*Či vojak, či občan, podstúpil si strachu. Kto
nám to nasúdil trpkosť toľkorakú? Možno
to sám pán Boh - ľud bol pomätený, najmä
ten pažravý, vždycky nasýtený.*

*A už aj chystali flinty, zbrane, bomby,
čo ľahko rúcali kostoly i domky. Bol to
bezrozumný v Germánii Hitler, čo celý
svet zajal a podmaniť si chcel.*

*Svoj národ nemecký napospol oklamal,
sľúbil im heliská, peniazmi podvádzal.
Vycvičil vojakov na stá a tisíce, vojna
hrozná vzbikla, výbuchmi hrmoce.*

*Nevinný ten národ netušil ani v sne,
aký osud dôjde, čo Hitler vyvedie.
Že ten zver lakomý, čo svedomia v ňom niet,
bude chcieť zmordovať, prehltnúť celý svet.*

*Už v tridsiatomôsmom hrozný zvuk zahrnel,
na vojnu odvelil tisíce lietadiel.
Zbombardoval Poľsko, severné krajiny,
proti ich násiliu nebolo obrany.*

*Varšava v plameňoch a Krakov zrucaný,
mestá a dediny posiate bombami.
Plameňom vzblkli aj domky a stodoly, a
všade ruiny, a všade mŕtvoľy.*

*„Poľská zem Nemcami rozbitá, zomletá” -
rozniesli sa chýry široko do sveta. Utekajú z
rodísk Poliaci nevinní, niekolkí prišli aj do
našej dediny.*

*Aj sa žaľovali: celkom ich rozhnali, svojich
žien a detí miesto nepoznali. Nárek, žiaľ,
ba ani smútok nepomôže, ach, povedz,
prečo nás tresceš, pane Bože?*

*A zrazu vybuchla tá vojna svetová, všetko
sa to trasie, kde bomba dopadá. Nemec sa
roztiahol, obsadil aj Poľsko, chrľil zbrane,
delá, esesácke vojsko.*

*Netrvalo dlho, krajinu nám zajal, a
svojimi plánmi východ ohrozoval. Aj sa
mu začalo všetko pekne dariť, a nemal
poňatia, čo ľud musel zažiť.*

*Hitler sa pokúšal získať kamarátov,
zamočiť do vojny tisíc aparátov. Náš
Horthy nevedel kam by sa mal vtrhnúť,
kamarátstvom predsa nesmie opovrhnuť!*

*Potom došlo Nemcov na stá, na tisíce,
vyžierali nás tu, len si pomyslite!
Maďarských vojakov na front vyhodili,
nech len tam padajú, tak si plánovali.*

*Poľsko už zvrhnuté a front ďalej išiel, v
Rusku pokračoval vojenský nezmysel.
„Ubrániť sa treba!“ - vydal Stalin heslo,
„Upevníme vojsko!“ - krajinou sa nieslo.*

*Nebolo to možné, Germán ubil všetko, čo
mu len pred oči a do cesty došlo. Pisali
noviny, čo Nemci stvárajú: detički do
debny a pod ľad dávajú.*

*Hitler chcel vykántriť koreň slovančiny,
bez všetkých dôvodov, najmenšej príčiny.
Celý svet mu treba! A svojim vojakom
sľuboval všetkého, úbohým chudákom.*

*Išli Nemci, išli, do ruskej krajiny,
všetko tam zajali, mestá i dediny.
Kamarátstvo naše bolo im už treba,
vojakov žiadali, a od ľudí chleba.*

*Zaraz nám očerňel ten náš chlebič malý,
lebo aj otruby doňho zamiešali, ba aj
kukuricu a zomleté šúľky.... A začali nám
ho deliť na ceduľky.*

*Nemali sme múky, cukru, ani soli.
Mládenci z dediny už na vojne boli.
Rozniesli sa chýry u nás nahor-nadol, že
v tej vojne sused Paľo Galda padol.*

*Bolo ich na tisíc, pane Kriste milý, čo sa
z toho pekla nikdy nevrátili. Pomrzli,
pomreli, padli do zajatia,... Hľa, tak sa
vo vojne mladí muži tratia.*

*A ti, čo sa vrátia z tej ďalekej zemi, prídu
okypení, chorí, zmrzačení. Aj syn strýka
Janka trápil sa a stonal, kým ho dobrý pán
Boh k sebe nepovolal.*

*Dlho nevydržal, pán Boh ho povolal, smútil a
trápil sa, nakoniec dokončil. „Prečo? Začo?
Načo?“ - človek hlavou krúti. Do vojny načo
ísť, kto nás na to núti?!*

*Besná vojna zúri, pod Moskvou sa ťahá,
koľko vojakov tam nájde svojho vraha! Dlhé
roky prejdú, nebo-zem sa trasie, koľko
ruských chlapcov padne v tejto skaze!*

*Stalin vydal heslo: „Rusi v boji tomto
musia sa ubrániť, vydržať na frontoch!
Prerobiť fabriky, vyrábať v nich zbrane,
nech sa všetko podá národu ochrane!”*

*Nevládal už Nemec veľký ruský nával, a do
prvých radov našich chlapcov dával.
Obrovská presila, rachot neskonalejší, silné
ruské vojská Nemcov vyhánali.*

*Hitler vrieskal: vyhrá, bude všade prvý,
kým jeho vojaci cítia kvapku krvi!
Radom zahynuli, o to sa nestaral, a
každý boží deň dozadu sa ťahal.*

*Sedem múk boľavých na Kristovom kríži!
Písali noviny, že vojna sa blíži. Mráz po
chrbte chodí, ťažké vzdychy z hrude, že tá
vojna skoro už tu u nás bude!*

*V štyridsiatomštvrtom kanóne búchali, Nemci
už tu u nás s Rusmi bojovali. Hitler nechcel
sa vzdáť, čudák tvrdohlavý, s jedným slovom
drzo každého odbaví.*

*Strach a hrôza všade, Bože, kam sa schovať?
Nemci neprestali nazad ustupovať. Dekungy
kopali, tam sa schovávali, nepriateľ bol silný,
strašne sa ho báli.*

*Aj my do záhrady šli sme dekung kopat', aby
sme sa mali kam pred strelbou schovať. Dolu
do pivnice krumple sme si dali, za galetu
masti do nich zahrabali.*

*Strelba sa blížila, báli sme sa hrozne.
„Friško, friško d'et'i, do bunker a pod'me!"
Zavýjali strely ako besné psiská, výbuchy z
kanónov zneli celkom zblízka.*

*Dole pod záhradou padajú už gule,
strašný hrmot duní, koniec nám tu bude.
Len zriedka sa stalo že už nestrielali, a
tie tiché chvíľky dlhé sa nám zdali.*

*Raz sa ozval tatko: „Chlapci, aj ti, mami,
uťekajte za mňa!" - a vyskočil z jamy.
„Friško pod'me z bunkra, tam sa už bit nedá,
kebi zme ostali, bolo bi nám beda!"*

*A tak v našej izbe znovu sme sa zišli,
„Utišil sa hurhaj!“ - prebehlo nám v myslí..
A v tom výbuch, strel'ba, guliek metelice! Aj
susedia vbegli s nami do pivnice.*

*Od Majničov zaťko Koloman bol s nami,
práve prišiel domov z vojny utýraný,... Keď
strely na streche započali skučať, aj naša
komora začala sa rúcať.*

*Panebože sladký, čo len máme robiť?
Nedajme sa tejto hroznej vojne pobiť! Preč
z tejto peknej, strašnej hrmavice niekam
do silnejšej z kameňa pivnice!*

*Tetka Irma naša pivnicu tam mali, už z
celej ulice v nej sa ukrývali. Prišli sme
k pivnici, otvorili dvere, hoc ich bolo
mnoho, prijali nás k sebe.*

*Kanónové strely opäť strechy bijú,
rúcajú ich na nás, robia patáliu.
Odrazu sa všetky pekla utišili, a na náš
strach len sa dvere otvorili:*

*„Uchádzte bystro v sasédnoje silo!
Veľký boj tu bude, tu bi vás pobilo."
Tak nám povedali, preč nás posielali,
aby sme na Santov rýchlo utekali.*

*Kravička v maštali bez krmy a sena,
ostala napospas vojny opustená. Cesta
bola plná, ľudia utekali, smutno sme
domovy svoje opúšťali.*

*Pozreli sme nazad na náš domček malý, z
oboch očí všetkým slzy cupotali. Zbohom,
milý domček, aj pekná záhrada! Bože môj,
kedy vás moje oko zbadá?!*

*Do Santova sme sa všetci ponáhľali, z
diaľavy kaťuše občas zaštekali, chrlili série
spoza horských vencov, strašili zmučených,
zmordovaných Nemcov.*

*Nemeckí vojaci - už dávno nie pyšní, -pred
ruským vojakom odzbrojení išli ku jarku po
svoju olovenú guľku,... Prosili nás s
plačom: „Berte tú cedulku!"*

*„Pošlite ženičke, deťom tento odkaz, Že sa
viac už domov nebudem môcť dostať. Smutné
to minúty, kto len za to môže, že sa svet
ocitol opäť v takej hrôze?!*

*Na Santov sme došli, kde nás pekne vítal náš
dôverný známy pán Csabafy Michal: „Ach,
vitajte u nás, naši dobrí ľudě, tu máte
izbétku, dobre vám v něj bude!“*

*Chýrmy santovský obuvník Michal Čapák
(neskôr Csabafy!) s manželkou*

*Brat Gejza sa uňho obuvníctvo učil, za tri
dlhé roki všetko radom robil. Mládenec bol
driečny, tak sa usiloval, aby v hlave
múdrost', v rukách remeslo mal.*

*Čas vojny sa vliekol. Raz sa rozchýrilo, že
to peklo u nás už sa utišilo. Aj sme sa od
gazdu do Mlynkov pobrali, za izbu, za
stravu pekne ďakovali.*

*Túžba po domove bola neskonalá, mamku,
otca, deti domov nás len hnala. Zrazu sme
videli, čo nás doma víta: tá naša dedinka
celá bola zbitá.*

*Tá naša dedinka veľmi smutná bola, čo
chodník, ulica, to sama mŕtvola. Okná
vytrhané, krv na bielej stene, domy
vyhorené, všetko znivočené.*

*Vojaci ležali po cestách, po jarkoch, a
ukrutné rany po mŕtvych vojakoch. Nemci,
Ukrajinci ležia tu v pokoji, pohreb veľký
bude po tom tvrdom boji.*

*Cesta cez mŕtvoľy aj mrciny koňov, sŕa
križová cesta, doviedla nás domov. Strecha
porúcaná, dvere vy lámané, celý grunt
zničený, okná vytrepané.*

*„Ach, ježišmárja!" - náhle mamka zvolá,
aj maštal' je prázdna, kde kravička bola.
Veľký ťiať sme mali, a vzdychy sa niesli, v
tej bezradnej chvíli aj ruky nám klesli.*

*Otecko nás tešil: „Chlapci, ňebójté sa!
Hladom ňezemreme, máme ruki predsa!"
Vzápätí po doske na pivnici siahol, a vybral
galetku masti spod zemiakov.*

*Krumpiel' bolo hodne, ba aj masť sme mali,
najedli sme sa a do práce sa dali. Chlopká
už kladivo opäť po nákov, viera v lepšie
časy zuní v každom slove.*

*Nosili nám zrno za našu robotu, takú
sme pýtali za všetko výplatu. Aj
kukurice nám hodne nanosili, my sme
ako páni celkom dobre žili-*

*Krmníky sú prázdne, čudné na to zvykať,
aspoň jedno prasa by v ňom malo kvikať!
Saňo vzal baganče, že vraj opýta sa, či
mu tam, vo svete, dajú za ne prasa.*

*Z Pešti som šiel vlakom, ľudí bolo málo,
po tej hroznej vojne takmer všetko stálo,
išli sme pomaly na rumunský chotár, dve
noce a dva dni sa vlak s nami motal.*

*Mezőhegyes, Sarkad, v tom okolí teda,
tam sme vandrovali, tam nebola bieda.
Núkal som baganče, nech sa mi už minú,
len malé prasiatko, nechcem veľkú sviňu!*

*Podarilo sa mi, sme sa pojednali, a prasa
od cecka do vreca sme dali. Zaviazal som
vrece a hodil na plece, mal som ja
radosti, dupkalo mi srdce!*

*Sedím zas vo vlaku, srdiečko mi jasá,
nesiem sebou vrece, a vo vreci prasa. Vo
tme môjho vreca občas zagrofká si: „Kam
teraz ideme?“ - spytuje sa asi.*

*Cestujeme domov, dostaneš dobrotu,
navarených krumpiel, na raňajky šrotu. A
už keď sme prišli ku hlavnému mestu,
povedali ľudia, že mi prasa vezmú.*

*Musel som rozmýšľať, ako prasa schovať,
nedovolím, nie ja, prasa zrekvirovať! Šup
vreco pod kabát, prasa som pohladkal: „Bud'
ticho, prosím ťa!" - tak som mu povedal.*

*A už som sa bližil na Keleti k bráne, prasiatko
si nedám, nech sa bárs čo stane! Strážcovia
strážili aj sprava, aj zľava, a všetko chmatkali,
čo ruka dočiahla.*

*Šťastie som mal veľké, prasiatko čušalo,
mal som podozrenie, že mi rozumelo.
Prešli sme šťastlivo, veru mi odlahlo, na
električke mi bolo už veselo.*

*Prišli sme až domov, bol to pocit milý,
otecko a mamka sa nám potešili. Ej, bolo v
tých chvíľach veselosti hojne, bieda už
nebude, aj keď sme po vojne!*

*Prasiatko v krmníku dobre sa cítilo, dali
sme mu všetko, čo mu len chutilo. Mal
som úctu veľkú, za príklad ma dali, že
som bol šikovný, aj ma potľapkali.*

*Takto sme potroške boli už v poriadku,
rozhodli sme sa že opravíme chatku.
Lenže nám chýbali hrady aj škridlice,
steny dorýpané a okná vybité.*

*Aj dlážka je planá, aj dvere mizerné,
namiesto nich nové kdeže len nájdeme?
Dobre sme pozreli, čo na ten dom treba,
nakupovať, Šanko, pošleme zas teba!*

*Aj som sa pobral a odišiel na Kaláz, iste
tam dostanem niečo aj tentoraz. Tehlu a
škridlicu čoskoro kúpil som, už len sa
pojednat' s nejakým furmanom.*

*Našiel som furmana, všetko som vyplatil, aj
som s ním môj tovar hneď na voz naložil, a
poďme do Mlynkov, rovno k nám do dvora,
tovar sme zložili, furmanka hotová.*

*Od piecok pálené vápno sme vozili, spoza
Hrankov z jarku štrk sme si nosili. Už sme
si aj plány majstrovské skladali, murár
Gusto Grentek rady mi dávali.*

*Z Dedinskej hory nám dve hrady doviezli,
ja sám som ich kresal rovnučko do šnúry.
Veľká to robota, čo tu čaká na nás, pán
Boh nám pomáhaj a oroduj za nás!*

*Počasie besnelo, veru som prechladol.
Dostal som angínu - viac som nič nezhtol.
Len ma to bolelo, choroba prekliata,
krstná mať rýchlo ma k lekárom odviedla.*

*V budínskom špitáli pekne ma prijali,
bielu postel, paplón, perinu mi dali.
Mandle mi vybrali, nie je to príjemné,
človek kúsok jedla prehltnúť nemôže.*

*O tri dni už celkom dobrú vôľu som mal,
ležať mi nedalo, domov som sa pobral. A
tá veľká práca len na mňa čakala, bude
tu roboty bez konca, bez kraja!*

*Bratříček, náš Ferko, tiež už na mňa čakal,
robota horela, keď pracovať začal. Dvaja
sme sa na tú prácu prichystali, a nové
hrady sme pekne podvliekali.*

*Strop sme znovu pevne klincami pribili, na
povahu hodne blata nanosili, potom sme ju
celú pekne vymazali, a roboty ďalšie už
pred nami stáli.*

*Strecha sa „na šupák“ pekne upravila, veď
to pre nás bude, tak nech to vyzere! Plány
sa darili, aj keď boli smelé, spravili sme
okná, objednali dvere.*

*Zamurovať pekne, rovnučko, od oka okná,
dvere, potom nech príde sobota! A za ňou
nedela, oddychová, nežná, prosíť pána
Boha, nech nám prácu žehná.*

*Už v pondelok ráno rýpali sme stenu,
budeme mať izbu pekne vynovenú;
namiešali malty, fandlou nahádzali,
potom hoblom steny pekne narovnali.*

*Steny sme omietli, aj nás pochválili, do
ďalšej práce nám vôle narobili. Všetky
boli rovné, pekne vyhladkané, aj
majstrom Grentekom povychvaľované.*

*Ešte dlážku zložiť, pekne poštimovať,
napustiť jak treba, fúgy pozalievat'. Ěj,
veru odprace občas v očiach štípe!
Posadali sme si trošku na násype.*

*Aj ten veľmi starý, treba ho opraviť,
otecko, mamička, musíme to spraviť.
Kresané kamene treba na kraj poklást',
vyplniť tehľami a pekne zarovnať.*

*Aj sa nám darilo v rukách všetko radom,
ešte sa nám spredu treba pozrieť na dom.
Omietnuť odspodu múry silnou maltou,
namiešať cementu, nestačí len blato!*

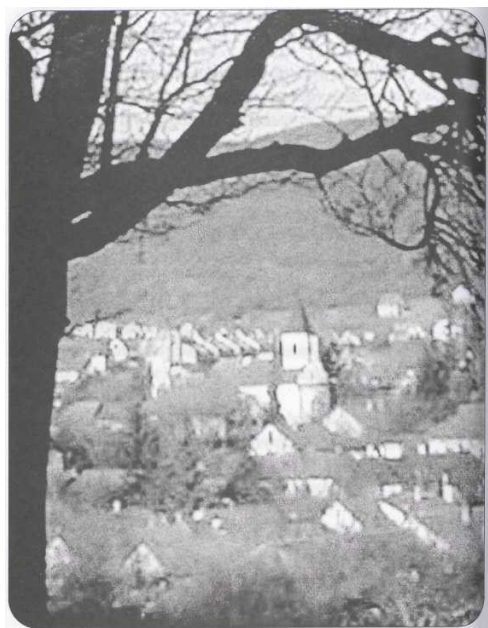
*Na meter vysoko sme to „oplúskali”,
kolom-dookola aj vycifrovali. „Pekné je
to všetko tak zvonku jak v byte, po tolkej
robote už si oddýchnite!”*

*Ešte sme omietli zvonku aj komoru, a len sme
hľadali vždy ďalšiu robotu. Aj sme vždycky
našli, hodne sme jej mali, jak doma, tak v
poli vždy sme robievali.*

*Požehnal nám pán Boh, aj rosy dal z neba,
bolo masti, múky, aj dobrého chleba.
Deviateho mája okolo obeda zahučali zvony
- vojna sa skončila!*

*Bolo to už dávno, čo som tu popísal, vojnu
svojim deťom nerád som spomínal. Hrozná
vojna bola, Bože, už ma ukoj! A daj všetkým
ľuďom, nech je vždycky pokoj!*

*Mamke dobré zdravie, aj veselý život, mnoho
pekných vnukov a čím menej clivôt. Dobrým
ľuďom do srdc pokoj, lásku hojnú!
Všemohúci Bože, nedopuť viac vojnu!*

PÚŤ

Pút' je ždi radostná, na ňu zme čakali,
aj drobné peňáze zme si šporovali.
Filíre, grajcáre dožitá sa skveli, ale
d'esátňíki hñed ozerzaveli.

Pre nás, malé d'eťi, bolo to len krásne,
na tret'ého mája, keď je nebo jasné! O
nové šati sa mamka postarali, aj bílú
košelku, štrevički zme mali.

Dñi zme už rátali, kolko ráz spat treba,
čekali zme pút', jak požehnani z neba.
Mamka ukonaná, už teho dost majú,
d'eťi tí starosťi ešče nepoznajú.

Pre celú rod'inu treba šeckeró viprat, z
vimazaňím domu téz sa treba piplat,
ulíčiť, poklúďit, pozametat šad'e, zelini
natrhát na celí d'en krave.

Znútra-zvenku treba usporádat veci,
spraff'e nové metle, zametajme šeci!
Mi zme to robili z radost'ü a vďačne,
len nech sa tá púť už volajako začne.

Lež mamka neboli veru prez starost'i,
kupuvali, pékli pre nás aj pre host'i,
treba mnoho maku namlet do koláčof,
mislet ñé len na nás, lež aj na žebrákoľ.

Pred púťü celú noc spat zme ñeved'eli.
Čo si len kúpime? Šecko bi zme sceli.
Budú tam šiflíki, aj farebné trúbi,
ihrački, pátrički, šecko sa nám lúbí.

Pred púťü celí d'ën už zme sa chistali, aj
drobné peňáze ze s'teni vibrali. Už boli
škaredé, zertzina jích žhrala,
šmirgluvali zme jích až do ligotavá.

Ťažko zme čakali, ñescelo bit ráno, sni
sa nám popléťli ze stofkami plánof.
Tušili zme odkál peňáze pribunnu, že
krsní rod'iče na nás ñezabunnu.

A došlo to ráno, už aj zezváňali,
najprf do kostela zrne sa ponáhľali.
Došli procesie: spev, molitba čistá,
na zástavách ňesli Máriu a Krista.

Svátečná spokojnosť do spevu sa rušá, na
svatěj spoved'i očist'í sa duša. Potom
šecko jačí, ulice su hlučné, d'et'ički-
dušički, ňeská u nás pút' je!

Došli k nám aj host'é: krsná z Verešváru,
bratrancí aj známi, mamka jích vítajú.
Nech sa lúbi s nami, seňňit'e si k stolu, a
šeci zrne rád'i, dobre nám je spolu.

Poléfka slepačá, pekné, žlté slíže,
šmakuje každému, až si prstí líže. Mäsko
aj omáčka, aj chléb celkom friški,
makové koláče, lekvárové šiški.

Bolo tu hojnosť'i, radosť'i aj špásu,
pod'akujme mamke za j ich veľkú prácu!
Starost'í, roboti mali više hlavi, precaj aňi
slofkom sa ňest'ažovali.

Po obed'e zme sa friško vitraťili, a
vzáčne peňážki lachko premárnili.
Kúpili zme čački, hrački, harmaniku,
veselo zme hrali, narobili kriu.

Šafáril si, chlapče, jako morskí pirát!
Nebolo t'i lúto tolko peňez vidat? Šanuj
si a chráň si šeko, čo je tvoje, jesená
pút', vera, ešče d'aleko je!

Prekrásni svati d'en jak vrabec odleťel,
aj mamke už kameň ze srca odpadel.
Človek má pochopit tú svátečnú zmenu:
bálen ňekedi má dušu očisťenú.

Ňé hrački, cukríki, čo dostat za peňáz,
pán Boh ináč riďil, ináč usmernil nás:
obanuvat hríchi, mollit sa ge Bohu, abi
nám dal zdraví, šťast'i aj pohodu.

S M A N I

*Ked zme mali kravu aj t'ela v maštali, čo
aj bída bola, hlad zme nepoznali. Ked v
dome mlékaje, čo mamka nadójá, šeckí
d'et'i pekne s tím mlékom nakrmá.*

*Treba sa obstarat či v létě, či v zime, ked
ňeňi dost slami, nech bálén šmáníje.
Pod kravu ždi treba podsťilat nasucho,
ňemeškat, odhod'it, ked to užpremoklo.*

*Tak sa hnoj nasporí, teho je potreba, ked
zemám nedáme, ňedaju nám chleba. Ale
ked ňekedí pohnojíš tú rolu, pán Boh
nám požehná, dá peknú úrodu.*

*Preto bolo treba dobre sa obstarat, kažďú
jeseň šmáňá suchého nahrabat. Ked ho v
blízkej hore na kopi nahrabú, dovézt ho
na vozi, na krafském záprahu.*

*Michal báči v horách host'ov nerád mali,
vikrst'ili chlapcof, strašne nadávali.
Poprosíme jágra, nech nás neviháňá,
nech dovolí odvézt pod kravičku šmáňá.*

*Bolojímpo vóli, že krast nechod'ime,
lúbilo sajím to, že jich poprosíme. „No,
len si nahrabt'e, škodi ňestvárajt'e!"
povedali. No tak, chlapci, zaprahajt'e!*

*Velkú mechovicu, hrable, deski, vreca,
pochicme sa šeci, už aj pohnime sa!
Jeseň bola pekná, aj luft v horách čistí,
vetrik na panohách hlbal suché listi.*

*Išli zrne z vozom na Dolné Stanovisko,
koleso trafilo často na jamisko. Vimletá
cesta a skali vápencové, šuruju f pecách,
héj, chlapci, vápna bude!*

*Najprf dvá-tré vešli do Santofskėj hori, a
hrabali šmáňi tam, gďejami boli.
Napľňali jich tam, až to šuchotalo,
skákali do ňích, že bi sa pomágalo.*

V dubovej hore opadané suché listie (šmáň) sa zbieralo a používalo na podstielku pod dobytok

*Bola to len hračka, lacná, det'om dobrá,
ľuft čistí a chládek, svet horského obra.
Fšaďe pokoj, aj zvirence chod'á bosé, fťáčki
ščeboce, aj duša zaščeboce.*

*Už kravički došli, ticho s prázním vozom,
tатko išli fspredu, rovno pred jích nosom.
Chvalabohu, chlapci, héj, tu sa vám darí!
Ked človek robí, aj hora ho obdari.*

*Pritáhli vóz bližší, tam, gďe šmáňi bolo,
ďívali sa na nás fťáčki naokolo:
nahádzali zrne a dobre našlapali, ažzme
teho šmáňá plnučki vóz mali.*

*Chlapci moji, héj, ešte tu deski máme,
naložme jích friško, porne g druhej jame!
Hóha, hój, Žemla, stoj, treba zahamuvat,
hój, Cífra! No, chlapci, porne nahadzuvat!*

*Deski su už plné, slnko ešte svití, vid'íte,
chlapci, aj pán Boh s nami cíťí! Chitajte tí
vreca, pote velki-mali, abi zmejích šeckí
dobre našlapali.*

*Robota išla, náš tato radost' mali,
mamka spokojná, no trošku ustávali.
Tí plné vreca čil kolom naklad'eme,
tak, už len chvíľku a domu odéjd'eme.*

*No, poberme sa, a hrable vihodz na vózl
Spraf krížik z bičom, ved šeci máme radost',
že čo zrne robili, bolo požeňnané. Nech aj
naša cesa naspak šťastlivá je.*

*Tak zrne sa až domu z radost'ú dostali,
ustaté kravi sa napili, nažhrali. A
šmáňá bolo dost na boku maštali,
zajace si hňízdá doňho ust'ílali.*

*Bolojím tam dobre, teplo aj makučko,
odtál aj pár molích zajáčkof vikuklo. Aj to
holá radost', pre starších, pre d'eťi,
zajačého maska bolojako smetí!*

*Potom zme tam brali šmáňi ešte dva ráz,
ved cudzí sa sotva budú starat o nás.
Nešanuvali zme pridat svoje šili,... Rodičé
nás aňi chválit nestačili!*

*Bolo to vzácnější jak veliké piati, ved znie
celú zimu mali pokoj svati. Seci zrne sa
ternu doma raduvali, ze šmáňá zrne g jari
kopu hnoja mali.*

*Kolobeh tejto hri takto sa začína: hnoj
dáme na rolu, bude jaťelina. Jaťelinku
krave, krava nám dá mléčka, a tím
mléčkom krmá mamki svoje d'ecká.*

KVASILI ZME KAPUSTU

Udalosťi z domu, z Pilisszentkeresztu,
oživajú. Zdi si k srcu nájdú cestu. Jako
z d'etmi fšaďe ždi to tak bývalo, prez
nás sa v rodíne ňigdáj ňišť nestalo.

Ked už bola jeseň, f tých tricátich rokof,
dovézli kapusti, až vóz praskal v bokof.
Už zme sa chistali, že bud'eme kvasit,
abi zme si mali v zime čím hlad hasit.

Sem-tam aj papriku treba do kapusti, no
a hoňňe soli, od téj vodu pust'i, potom
ešče planki, tí dobrú chuť dajú, a
čojávím ešče čo k ňěj pridávajú!

Potrebné su k ternu aj kapustné nože, aj
kamene človek potrebuvať môže, no a
čistú tunku, do ňěj desku krátku,...
Secko prihotovit pekne po porádku.

A došiel ten večer, keď zme to začali:
mizerné listy zme zvrchu obtrhali, a
kapustné hlavy na dve polovičky z
veľkým ostrým nožom pekne rozrezali.

Rodičé nám s každej hlúbi vikrajali, a
mi zme jich jelli, len tak chrupotali. A tí
vrchné listy zajáčkom zme dali, aby sa
aj oni s nami raduvali.

Už aj lampa horí, dávno bolo veňňe, a
v našej izbétke roboti je hoňňe: nože na
struháku zboka-nabok choďá, kapusta
sa reže, struhance sa množá.

Nastala otázka: gdo hu šlapat buďe!
Saňo, Gejza, Ferko si mit nohi buďe? Z
bosíma noháma do tancu sa dajme, a
slanú vodu z něj ščedro vibírajme!

Kvasení kapusti také bolo žďicki: do
tunki sa klállo pekne, pomaličky, za
misku kapusti, potom troška soli, a zas
nech tancujú tí čistučké nohi!

Abi tá kapusta dobrá, chutná bola,
ňekedi aj plánek do něj treba dodat. A
velká radost' nám znásobila šili,
slávnostní to d'ěn ból, keď zme to robili.

Opakuvali zme zaplňaní tunki: jeden
rad kapusti, sól a dve-tri planky. A do
tú kapustu pekne ušlapával, bílé nohi
šeckím na konci ukázal.

Už bolo neskoro, tunka naplnená,
bilučká kapusta do něj nakladená; ešte
desku na ňu, takto, nech sa páčí, a na
desku kameň, nech hu dobre tlačí.

Tunku zme odtáhli pekne do pitvora,
až ge st'eňe, abi cesta volná bola,
bilučkú plachtu zme ešte na ňu dali,
abi zme čistotu fšad'e zachovali.

Keď potom tí listi zas vodu pust'ili,
mamka hu potroske každí d'ěn vibrali,
až raz len konečne došli nám zvestuvat:
„Už je ukvasená, pod'me hu koštuvat!"

Na taňiri máme kvasenú kapustu, plnú vitamínov, chutnučkú, dobručkú, chuť nám bárkedi, aj celkom prez masa, jillo je hotové, g obedu berme sa!

G vánocám každí rok sviňu zme zaklali, na stole kapusti karmínovej mali, šeci zme sed'eli za stolom okolo, šeckím nám chut'ila, aj masa v nej bolo.

Tak mamka, jak o'ec, pekne nás núkali, keď zme dobre jelli, dobrú volu mali. A keďže náš hlad bôl občas aj prehnaní, na druhí rok vačšú tunku zme zehnali.

Keď tunka plná je, nemáme starosťi, tá z dobrú kapustu šeckích nás pohosťi. Často si spomínam na tunku, kvasení, na tí pekné čase v zlatučkej jeseni.

Srdečne ďakujem mamke aj otcovi, že žďicki sa o nás tak pekne starali. Zaplac-že jím pán Boh, tím naším rod'ičom dobrím zdravím, šťast'ím, aj d'ihím životom!

KVASILI SME KAPUSTU

*Udalosti z domu, z Pilisszentkeresztu
oživajú; vždy si nájdú k srdcu cestu.
Ako s deťmi všade vždy to tak bývalo:
bez nás sa v rodine len máločo stalo!*

*Keď už bola jeseň, v tých tridsiatych rokoch,
doviezli kapusty, až voz praskal v bokoch.
Už sme sa chystali, že budeme kvasiť, aby
sme si mali v zime čím hlad hasiť.*

*Sem-tam aj papriku treba do kapusty, no a
hodne soli, od nej vodu pustí. Aj niekoľko
plánok, tie dobrú chuť dajú, a čo javiem ešte
čo k nej pridávajú.*

*Potrebné sú k tomu aj kapustné nože, aj
kamene človek potrebovať môže. No a
čistú tunku, do nej dosku krátku,...
Všetko pripraviť pekne po poriadku.*

*A došiel ten večer, keď sme to začali:
mizerné listy sme zvrchu obtrhali, a
kapustné hlavy na dve polovičky s
veľkým ostrým nožom pekne rozrezali.*

*Rodičia nám z každej hlúby vykrájali, a
my sme ich jedli, len tak chrupotali. A
tie vrchné listy zajačkom sme dali, aby
sa aj oni s nami radovali.*

*Už aj lampa horí, dávno bolo vodne, a
v našej izbietke roboty je hodne: nože
na struháku zboka-nabok chodia,
kapusta sa reže, struhance sa množia.*

*Až vznikla otázka: kto ju šlapať bude?
Šaňo, Gejza, Ferko si myť nohy bude?
Bosými nohami do tancu sa dajme, a
slanú vodu z nej štedro vyberajme!*

*Kvasenie kapusty také bolo vždycky: do
tunky sa kládlo iba pomaličky. Za misku
kapusty, potom trošku soli, a zas nech
tancujú tie čistučké nohy!*

*Aby tá kapusta ponúkala seba, vždy aj
trošku plánoch do nej pridať treba. A veľká
radosť nám znásobila sily, slávnostný bol
ten deň, v ktorý sme kvasili.*

*Opakovali sme zapĺňanie tunky, jeden rad
kapusty, soľ, a dve-tri plánky. A kto tú
kapustu usilovne šľapal, biele nohy
všetkým na konci ukázal.*

*Už bolo neskoro, tunka naplnená, bielučká
kapusta do nej nakladená; ešte dosku na
ňu, takto, nech sa páči, a na dosku kameň,
nech ju dobre tlačí.*

*Tunku sme odtiahli pekne do pitvora,
až ku stene, aby cesta voľná bola.
Bielučkú plachtu sme ešte na ňu dali,
aby sme čistotu všade zachovali.*

*Keď potom kapusta zas vodu pustila,
mamka ju potroške každý deň vybrala. Až
raz len konečne prišla nám zvestovať:
„Užje ukvasená, môžmeju ochutnať!“*

*Na tanieri máme kvasenú kapustu, plnú
vitamínov, dobručiek, chutnučiek. Chutí nám
hockedy aj celkom bez mäsa, jedlo je
hotové, k obedu berme sa!*

*K Vianociam každý rok sviňu sme zaklali,
na stole kapusty karminovej mali. Veľmi
dobrá bola, bolo v nej aj mäsa, „Detičky,
dušičky, k večeri majme sa!*

*Tak mamka aj otec pekne nás núkali,
keď sme dobre jedli, dobrú voľu mali.
Aby nám kapusta trvala do jarý, na
druhý rok väčšiu tunku sme zohnali.*

*Keď tunka plná je, niet veľkých starostí, tá
dobrou kapustou všetkých nás pohostí.
Často si spomínam na tunku, kvasenie, na
tie pekné časy zlatistej jesene.*

*Srdečne ďakujem mamke aj otcovi, že
vždycky sa o nás tak vzorne starali. Zaplať-
že im pán Boh, tým našim rodičom dobrým
zdravím, šťastím, aj dlhým životom!*

V A N O C E

Svátek je ždi pekni, kerí nám pán Boh dal, ón
nás nezaňehál, ždicki nám pomohal. Dal nám
ho aj dožit, aj hojnosťi k nemu, chlebík a
kriskindel něchlbal nikomu.

Ťažko zme čekali, kedi ten čas bud'e, ked
človek Adama aj Evu vinšuje. Opakovali
zme veršíki naspamäť, ve sňe zme mĩňili
odpoveď na ňu dat.

Chod'ili zme v horách pod jágerským domom,
prezĩrali zme si stromčeki rad-radom. Ked sa
borovička človeku zalúbĩ, dójďe k něj
tĩchučko, pekne hu vipĩlĩ.

Nech nás len něchĩťá, něĩ to prĩjemné,
ked horár prĩchádza, frĩško sa skovajme.
Aj zme to prežĩli, aj domu došli zme, a s
pekĩm stromčekom vánoce čekáme.

Mali sa rodiče veru čo obracat,
keď g vánočným svátkom šeckého sceli mat.
Vinovú poléfku, perki aj pupáki,
abi zme sa šeci dosíta najelli.

Otec sa celý d'ňen zaťali do práce, mamka
nám napékli voňavé koláče. Veru sa
nebáli nijakej roboti, len nech nám môžu
dat šeckí tí dobroti.

*Matka Estera a otec Gusto pri vianočnom
stromčeku. Po našom: „pri kriskindli“*

Bolo treba kúpiť saloni na stromček, g
večeri oplatki, hrušiek a jabúčiek. A
ked jēj voláké peňáze ostali, aj nové
štrevičky, šati zme dostali.

A ked čas radostí hodíni odbili, oťec
aj mamička za nás sa mollili. Pán Boh
si srdečnú mollitbu vislíši, dá zdravá aj
šťast'á každému z rodíni.

V radostném čekaňi na svätú večeru:
na ribu, na perki, poléfku vínovú,
kriskindel pri svatic f kút'e sa ligotal,
na sebe každí z nás svátečné šati mal.

„Bili obrus na stôl prestriťe, d'etički,
takto si počkáme na vichod hvezd'ički!
Okolo stola si na lavic seňňime, a
prichistajme sa g večernej mollitbe!"

Svíčky zapálili, d'etički ťišili, „Velkí to
svátek je!" - šeci zme cíťili. Po
mollitbe mamka večeru doňesla. Svätá
to večera, svetlá a radostná.

Po večeri došla vola, polachčení,
hovorili zme o Krista narodění, do
polnoci času premnoho zme mali, na
polnočnú omšu takto zme čakali.

Zvonili druhí ráz, keď zme sa pobrali, do
kostela zme sa len ťažko dostali, od dvér
až po oltár plní ból chlapof, žen, zelené
kriskindle a sprava betlehem.

Sväté písne zneli a zhora organ hral, a
svíce horeli, a rečnil pán farál, v betleme
sed'ela panenka Mária, a bože d'it'atko
na slame chránila.

Že ludstvo vikúpi a veční život dá,
šeckím nám pomóst sce aj svätá rod'ina.
Pán farál vihlásil, že svetlo večné je,
hríchi Pán odpust'í, na seba prevezne.

Vikupit'el z neba žil tu medzi nami,
trestal nás aj lúbil z našimi hríchami.
Pome sa spovedat, pre hríchi lutuvat, a
telo Ježiša pred oltárom primát.

Na druhí d'én ráno mi zme skoro stali, Adama
aj Evu pekne vinšovali. Nech dá pán Boh
zdraví aj šťast'í každému, božské požehnaní
šeckému stvorenú.

Pochod'ili zme si po celej rod'iňe,
pekne nás vítali po celej d'ed'iňe:
„Vinšuj, vinšuj, chlapče, a šťast'á nám dones!"
Nazbírali zme si ovocá aj peňez.

Orechi, jabúčka klállli nám do vačkof:
„Čekajte!" - volali na mňa aj na chlapcof,
„Tu máš aj koláčik, voňaví, makoví, zec ho
sám, alebo ponúkňi bratovi!"

Prežili zme s vami nemálo radost'í, premnohé
tisíce chvil našej mladost'í. Bolo to prekrásne,
tat'ičko, mamička, prajem vám ze srca
dobrého zdravíčka!

Šecko to zmizlo už, jak ten dím z komína, lež
na čas mladost'í pekne sa spomína: jak kebi to
bolo len čéra bývalo, jak keby sa mi to téj noci
snívalo.

Šest'desiatročný Laco Klaus

STRUČNÝ ŽIVOTOPIS AUTORA

LACO KLAUS sa narodil r. 1929, podľa jeho slov v „až dodnes milovaných Mlynkoch“. Otec bol dedinským kováčom, matka vychovávala sedem detí rodiny a robila okolo domu a v záhrade.

- *Vychovávali sme sa v pobožnom prostredí* - píše Laco, - *a v takom duchu som písal aj tieto básne. Pôvodne nie pre seba, ani nie pre širokú verejnosť, ale pre našu rodinu. Z toho vyplýva aj pôvodný názov zbierky: „Našej drahej mamičke“.* - *Náš otec, žiaľ, sa od nás odobral ešte r. 1978 - natrvalo.*

Laco, ako druhé dieťa v rodine, základnú školu navštevoval doma, v *Mlynkoch*. Bola to škola nielen čisto, ale aj veľmi maďarská. *Meštianku* navštevoval vo *Verešvári* (asi 12 kilometrov od Mlynkov). Posledný polrok však už nestihol vychoďť, lebo do týchto krajov prišlo nemecké vojsko a ubytovalo sa obyčajne v školách. Bolo to už obdobie II. svetovej vojny.

Začiatkom 1950-tych rokov študoval v *Budapešti* (ul. Hold č. 3) *na učiteľskom ústave - po slovensky*. Diplom učiteľa slovenčiny dostal r. 1953. Potom do r. 1956 vyučoval slovenčinu v *Hollóháze*. V rokoch 1957-1962 vyučoval v obci *Filkeháza*, potom jeden rok býval v dedine *Legyesbénye*, ale vyučovať chodil do blízkeho mestečka *Szerencs*. V rokoch 1976-79 prešiel niekoľkými vážnymi operáciami a po vyliečení odišiel do dôchodku. Žije so svojou manželkou v *Szerencsi*, sníva tam o svojom krásnom pilišskom rodisku. Keď sa mu naskytne príležitosť, príde sa pozrieť domov aj osobne. Sem, do rodných Mlynkov, kde žije so svojou rodinou jeho mladší brat *MARTIN* a - ako to už vo svete býva, - z roka na rok menej niekdajších rovesníkov.

S L O V N Í Ć E K

B

bálen - aspoň

banuvát - ľutovať, ťelieť

bunker - chránený, pevný kryt (v boji)

cesnek - cesnak

Cifra - meno obyčajne strakatej kravy

ciment - cement

Csabafy - pomad'arčené meno obuvníka v susednom Santove, známy bol pod pôvodným menom Capák

Csátalja - osada v ťupe BácsKiskun

Csepel - ostrov na Dunaji juťne od Budapešti

Csillaghegy - názov jednej z pridunajských častí 3. obvodu Budapešti

čekat - čakať

čuťat - čušať

D

dekung - (ochranný) kryt, zákop (z nemeckého Deckung)

Diósd - osada pri juhozápadnom cípe Budapešti

dlhoba - dlžoba

dójt - dojiť, získavať mlieko z vemena dojných zvierat

do šnúri - rovno

doterní - životaschopný (nie dotieravý, bezočivý, ako české dotěrný)

drápat (perí) - driapaťperie
dúlat-fúlat - zlostiť sa, zúriť (z maďarského dúl-fúl)

fandia - murárska lyžica
filír -filier, halier
flinta - puška
forman -furman, povozník
friški - 1. rýchly, 2. svieži, 3. čerstvý
frištuk - raňajky (z nemeckého Friihstuck)
fúga - škára

Galda - časté priezvisko v Mlynkoch
galeta - geleta, nádoba s vrchnákom na masť
grajcar - grajciar
grunt - 1. základ domu, 2. gazdovský majetok
Gusti - Augustín, Gusto

H

hamuvat - hamovať, brzdiť
hátoš - z lyka pletený štvorhranný kôš na chrbát
helisko - stavebný pozemok
hňiláčit' - leňošiť, darebáčiť
hňilák - leňoch, darebák
hóha! - stoj! (koňovi)
hój! - stoj! (koňovi)
Hollóháza - zemplínska obec blízko slovenskej hranice
hracká (t. j. hradská) - štátna cesta
hrotek - hrotok, šechtár (nádoba na dojenie mlieka)
hrúza - hrôza

huba - ústa
húra - povala, pôjd
húsč - ker, kriček

CH

chládek - chládok, tieň, tóna
chosen - osoh, úžitok

jabúčko - jablčko, jablko
jáger - horár
Janko báči - Janko Kadlec (neskôr Kôves), mlynský krajčír
jaťelina - ďatelina
jillo -jedlo

K

Kaláz - obec severne od Budína, dnes úradne Budakalász
kanón - delo
karmína - zabíjačková hostina
karminová kapusta - zabíjačková kapusta s bravčovinou
kat'ušá - sovietsky raketomet (známy z 2. svetovej vojny)
Keleti - Východné nádražie Budapešti
kisňa - debna
klapka - kvapka
Klinger ~ Henrik Klinger, majiteľ kalázskej textilnej fabriky pred 2. svetovou vojnou
kloftat, klofce - klokotat', klokoče (pri varení)
klúd'it - upratovať
kontracht - zmluva, zmluvná listina
kriskindel - vianočný stromček
kumšafter - kunšaft, zákazník, klient

kúšať - leptať, štípať
kutňa - dula (strom, alebo jeho plod)
kuvat - kuť, kovať

led - ľad
ledva - ľedva, sotva
loh - hloh
Loh - vápencový vrch pri „Pěčkách“, meno dostal po množstve
hlohových kričkov na ňom
luft - vzduch

M

mačkara - maškara, osoba v nápadnom, často smiešnom
prestrojení
maďaránek, maďeránek - majorán, voňavá rastlina,
ktorej sušené vetvičky sa používajú ako korenie
malár - maliar (remeselník)
Marót - osada pri Dunaji vo Vyšehradskom pohorí
mašina - vlak
mechovica - nosa, plachta štvorcového tvaru obyčajne
s popruhmi na nosenie na chrbte (sena, trávy a pod.)
Michal báči - strýko Michal, mlynský horár
moresní - dobre vychovaný, slušný, spôsobilý
mruškať - žmurkať

N

nad'ívať (jeliťá) - nadieť, naplniť, napchať (mäsa do čriev)
napredek - 1. dopredu, dopredku, 2. vopred násip -
podstienok, (dláždená) vyvýšenina pozdĺž múru dedinského
domu, nad ktorú presahuje strecha

naspák - naspäť, späť
nosa - na chrbte, alebo na pleci nesená ťarcha
(napr. snop rádia, dreva, ...)
nút'er - dnu, dovnútra

N

nech sa lúbi - nech sa páči
necti sa IUDI - necn sa paci
ňeskúrši - neskôr, pozdejšie

O

obedár - nádoba na prenášanie jedla (obeda)
s rúčkou a pokrývkou
od cecka (prasa) - prasiatko, ktoré ešte cucá
oharek - uhorka
ojo - oje (na voze)
oplúskat - omietnuť, omietat'
ošúdiť - oklamať, podviesť, ošvindľovať
ošpricovať - postriekať (stromy, vinič)
ovar - polievka, ktorá sa pripravuje pri zabíjačke vyváraním
jaterníc, klobás, rôzneho mäsa a ktorá sa po zabíjačke roznáša po
príbuzných

parad'ički - paradajky
patržel - petržlen
pekárňa - pekáč, plech
Pešt (mužský rod!) - Pešť, časť Budapešti, ležiaca na ľavom
brehu Dunaja
perka/perki - piroh/pirohy
petrolín - petrolej
plánka - planá, divá, neštepenájabloň

pocta - pošta

podplameňík - na masť pražené ploské cesto, nesprávne: lángoš

polgárka - meštianka (škola)

Pomáz - susedná dedina (12 km od Mlynkov), založená Srbmi

pošanuvat - poľutovať

popadel - schytil (niečo)

popadel sa - schytil sa

požehnaná - tehotná

prevést - oklamať, podviesť (previesť voľakoho cez lavičku)

privržnutý ~ privretý, pritlačený, pripučený, priškripnutý

pupáklpupáki - z pošľaného cesta nakrájané kúsky

(makové perki a pupáky sú štedrovečerným jedlom Mlynčanov)

pút' - dedinské hody (v Mlynkoch na jar a v jeseň) so šiatrami

predavačov a s *ringlišpíľom* (kolotočom)

R

ráf - obruč (tu na kolese voza)

ribizle - ríbezle

rid'it - riadiť

rind'a (z maďarského ringyó) - pobeľlica, fl'andra

rozkázal, rozkazuvat - objednať, objednávať

rozkvet'it - rozkvitnúť

salón - salónka, ozdobný cukrík na vianočný stromček

Santov - susedná slovenská dedina (3 km od Mlynkov)

sečkářňa - stroj na rezanie sečky

Senondrej - rázovité, pôvodne srbské mestečko pri Dunaji,

neďaleko Mlynkov

Silve - Silvester

sklep - obchod, predajňa

skúr - skôr, včiasšie, prv
smetanka - smotana, smotánka
sovek, sofki - obliečka, obliečky; povlak, povlaky na podušku
Stanovisko - zemepisné meno v mlynskom chotári
(horné a dolné Stanovisko), kedysi tam stávalo stádo
struhance - strúhaním získané pásiky (kapusty, dreva a pod.)
sveker - svokor (manželov otec, manželkin otec)
svekruša - svokra (manželova matka, manželkina matka)

šanuvat - ľutovať
ščica (na vreci) - zaviazaním vreca vytvorená vrchná časť
šifliki - na „púti“ predávané zákusky
šiflikár - 1. predavač šiflíkov, 2, huncút, betárisko
šijacá mašina - šijací stroj
šmak - chuť do jedla
šmakuje - chutí
šmáňi - opadané suché lístie
šmidka, šmitka - tenučký, plošký kúsok chleba
špatni - škaredý
špitál - nemocnica
šporhel, šporhelt - šporák, sporák
šporuvat - šporovať, sporiť, šetriť
špric - nadielvač jaterníc a klobás
šromot'it - šramotať, šramotiť
štimuvat - sumovať
stok - J. dubový mäsiarsky stôl na rezanie mäsa, 2. poschodie
štont - byť štont: byť v stave (niečo urobiť)
štrevički - topánočky
šupák -jacka, zaucho
šuruvat - kúriť drevom (tu vápenku)

suster - obuvník
švager - švagor
švajlena - krajčírka

tlstnut - tučniť
tunka - drevená nádoba na kvasenie kapusty, navrchu otvorená

ťihla - tehla

U

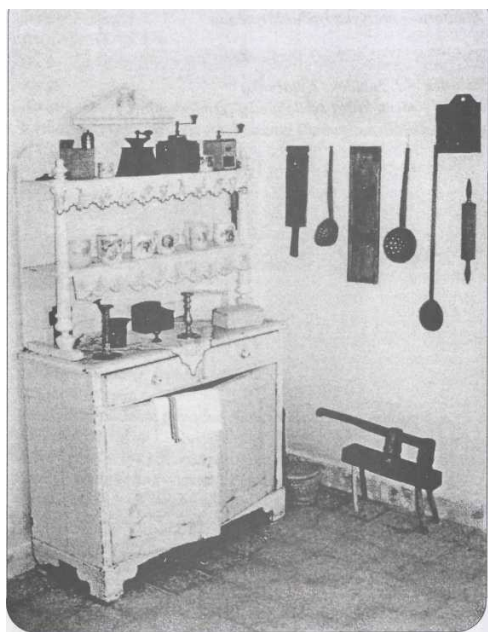
učeňstvo - učňovská príprava, učenie sa remesla
úd'úrňa - udiareň *uklúd'it* - poupratovať

vajling - vajdľing, vandel', vandlík
varhany - organ
Verešvár - pilišska, pôvodne Nemcami obývaná osada
neďaleko Mlynkov
vidrápat sa - vyliezť, vydriapať sa
vikrst'it (volakoho) - vynadať (niekomu)
všechsvatic - všetkých svätých

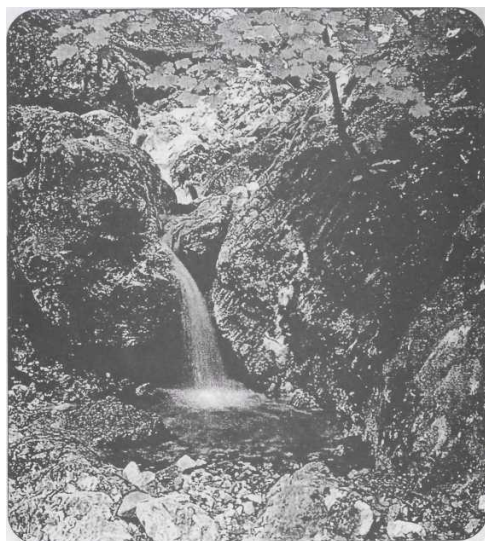
zajtrek - zajtrajší deň *zámelki* - strúhané cesto
uvarené v mlieku (obľúbené raňajky v
Mlynkoch) *zbriňat* - pobeďovať, pobeďovať
zešrotovať - zošrotovať

zezvážat (do kostela) - zvonením zvolávať veriacich do kostola
Zimbora - prezývka istého Mlynčana

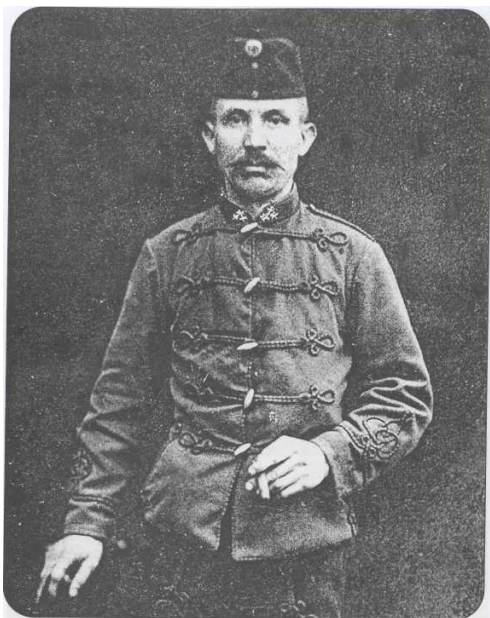
žalúdek - 1. žalúdok, 2. tlačienka
Zemla - meno kravy svetlohnej (zemľovej) farby
fúžel - škodlivá chrobač

OBRÁZKOVÁ PRÍLOHA

*Malebný kútik Hlbokého potoka nad sútokom s
Lieskovým potôčkom*

*Fero Klaus, rakúsko-uhorský vojak počas 1. svetovej vojny,
v civile dedinský kováč, starý otec Laca Klausu*

*Sidona Klausová (1898-1979), dcéra Fera Klausu,
teta autora tejto knihy*

*Ema Klausová (s Gízelkou Likovou), dcéra Fera Klause,
rok 1935*

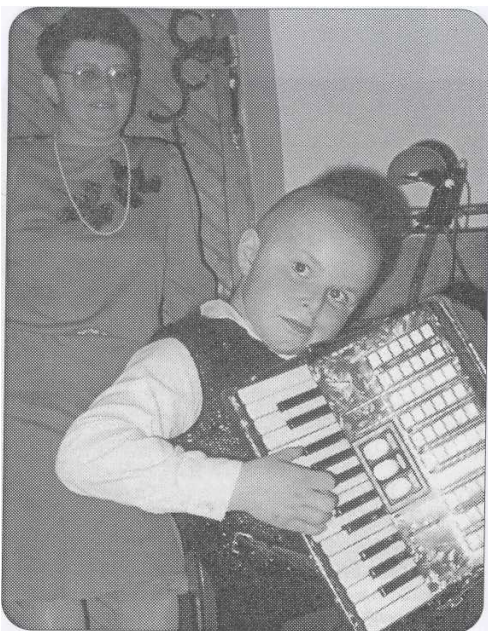

*Martin Klaus so svým pátročným
synčekom Tomáškom*

*Stiria synovia kováča Gustáva Klausu so svojimi najbližšími.
Vzadu zľava: 1. Gejza Klaus (najstarší), 2. Laco Klaus,
4. Martin Klaus. Vpredu zľava 3. Fero Klaus*

*Martin Klaus, brat Laca Klauza, so
svojim hudobne nadaným synom Tomášom*

*Tomáš Klaus, 8-ročný muzikant,
pýcha svojej matky*

*Laco Klaus s manželkou vo
svojom byte v Szerenci v roku 2000*

*Rodinný dom Klausovcov v Kúte
(Kút: názov uličky v Mlynkoch)*

*Na zadnej strane obalu:
Jeden zo štyroch kútov izby*

O B S A H

Verše písané pre matku /	7
Chlebík náš kazdodenní (nářeč.) /	13
Chlebík náš každodenný (spis.) /	17
Mléčko dobré /	21
Záhrada mamina /	25
Kuchíňa mamina /	27
Peru mamka, peru /	31
Vď'aki oťeckovi /	33
Učili nás oťec kosit /	39
Drápali zme perí /	43
Zabíjačka /	45
Špárali zme šípki /	53
Sed'em d'et'í /	59
vojna bola (nářeč.) /	89
vojna bola (spis.) /	109
Pút' /	129
Šmáňi /	133
Kvasili zme kapustu (nářeč.) /	139
Kvasili sme kapustu (spis.) /	143
Vánoce /	147
Stručný životopis autora /	153
Slovníček /	155
Obrázková příloha /	165

Laco Klaus: Vďaka (versek) Az
Országos Szlovák Önkormányzat és a
pilisszentkereszti FUHL BT kiadványa
Felelős szerkesztő, előszó: Gregor Papuček
Műszaki szerkesztő, tipográfia: Imrich Fuhl
Tördelés, nyomdai előkészítés: FUHL BT
Nyomás: THORA BT, Budapest
Terjedelem: 11 (B/6) ív Példányszám: 750
Megjelent: 2001. február • ISBN 963 00 5767 0